

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО «ПРОСВІТА»
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

LITTERA SCRIPTA MANET

(ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ)

ВИПУСК 6

ЖИТОМИР, 2020.

Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Протокол № 16 від 24 грудня 2020 року)

Редакційна колегія:

Полховська М. В. – кандидат філологічних наук, доцент, директор ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка;

Борисенко Н. Д. – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри англійської філології та перекладу ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка;

Вискушенко С. А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та перекладу ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка;

Мосієнко О. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та перекладу ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка.

Рецензенти:

Могельницька Л. Ф. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теоретичної і прикладної лінгвістики Державного університету «Житомирська Політехіка»;

Білюк І.Л. – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри англійської мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Littera Scripta Manet: збірник студентських наукових праць / ред. колегія: С. А. Вискушенко, О. В. Мосієнко, М. В. Полховська [та ін.]. – Житомир, 2020 – Вип. 6. – 75 с.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен та посилань відповідають автори публікації. Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

© ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка,
2020

© ЖДУ імені Івана Франка 2020

ЗМІСТ

Астрахан А. Ю. Лексико-граматичні особливості Біблії короля Якова	5
Вітвицький Ю. В. Іменники зі значенням міри, кількості, ступеня в сучасній англійській мові	11
Висоцька Ю. С. До проблеми класифікації фразеологічних одиниць у мовознавчій науці	15
Горобець В. О. Особливості перекладу політичної лексики	19
Дубравська О. С. Особливості реалізації стратегії дискредитації в американському політичному дискурсі	25
Жиренкова Є. О. Відтворення поетики історичного роману у перекладі	29
Кирилюк Д. О. Лексика на позначення тваринного світу в англійській мові	32
Ковтун К. О. Особливості перекладу фільмів	34
Кравчук А. О. Запозичення в сучасній англійській мові, їх значення та класифікація	38
Кравчук Л. М. Жанрові і лексичні особливості політичної промови	41
Луцко О. С. Загальні особливості розвитку англійських термінів екології та їх переклад українською мовою	46
Мяновська О. Д. До питання про метафору в англомовному політичному дискурсі	49
Назола В. В. Творчість Шекспіра як відображення особливостей лексики англійської мови у ранньоновоанглійський період	53
Наймушина О. О. Прояв мовної асиметрії у перекладі англомовних художніх фільмів українською	56
Петренко Б. О. Особливості мовної характеристики персонажів у художньому творі	60
Пилипко Д. Ю. Термін як об'єкт лінгвістичних досліджень	64
Пилипчук В. В. Рівні авторського ідеостилю	66

Прилуцька К. М. Основні способи перекладу економічних та банківських термінів з англійської мови на українську	68
Юхимець Я. О. Загальні особливості мовленнєвого акту згоди / незгоди (на матеріалі роману «Великий Гетсбі» Ф.С. Фіцджеральда)	73

Астрахан А. Ю.

Наукові керівники: кандидат філологічних наук,

доцент Борисенко Н. Д.;

кандидат психологічних наук,

доцент Дячук Н. В.

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БІБЛІЇ КОРОЛЯ ЯКОВА

Біблія короля Якова (King James Bible, далі – KJV), вперше видана ще у 1611 році [3], відіграла значну роль у формуванні англослов'янської культури загалом і стала невід'ємною частиною літературного спадку зокрема [2, с. 4], вплинувши на формування англійського літературного стилю [3]. Попри наявність великої кількості більш сучасних версій англійського перекладу Біблії, згідно з дослідженням 2014 року 'The Bible in American Life', 55 % читачів вирішували ознайомитися саме з варіантом KJV, що можна пояснити його поетичністю та багатством образів [6]. Мову KJV можна досліджувати на різних рівнях – лексико-граматичному, синтаксичному, орфографічному, стилістичному тощо. У нашому дослідженні ми зупинимося саме на лексико-граматичному аспекті KJV.

До розряду лексичних особливостей KJV належить наявність у ній архаїзмів – застарілих (*meat* у значенні *food*, *husbandmen*, *latchet*, *verily*, *to bewray*, *thrice*, *fourscore*, *thence*, *thither*, *thereto* та ін.) та поетичних (*vesture*, *raiment*, *ofttimes*, *haply*, *even* у значенні *evening*, *affrighted*, *babe*, *dayspring*, *morrow* та ін.) слів, завдяки яким текст набуває піднесеного стилю [1, с. 54], а також історизмів (*scribe*, *publican*, *tetrarch* тощо).

Одним із прийомів піднесеного стилю є часте використання архаїзмів *behold* та *lo*. *Behold* – це застаріле дієслово, яке означає «споглядати», і у KJV переважно вживається у другій особі однини наказового способу, а *lo* – вигук, який використовується, щоб підкреслити відчуття здивування від дива [1, с. 54]

(у перекладі Івана Огієнка обидва ці слова перекладаються як «ось», рідше – не перекладаються взагалі):

And, lo, the angel of the Lord came upon them, and the glory of the Lord shone round about them: and they were sore afraid. And the angel said unto them, Fear not: for, behold, I bring you good tidings of great joy, which shall be to all people. [Luke 2:9-10].

Іще однією лексичною особливістю KJV є використання у її тексті великої кількості слів-зв'язок, більш характерних для офіційно-ділового стилю (*thereof, thereby, therein, hereby, herein, whereof, whereby, wherein, wherefore* та ін.) [5]. Цим підкреслюється «юридична сила» Біблії та законів, викладених у ній, їхня обов'язковість для виконання (в англійській мові слово *testament* вживається не лише у значенні «завіт», але і як юридичний термін «заповіт», тобто Біблія є свого роду офіційним документом, «договором» людства з Богом).

Чи не найважливіші лексико-граматичні особливості KJV пов'язані із специфічним вживанням у ній відносних і особових займенників. Окрім відносних займенників *who* та *that*, для приєднання атрибутивної щодо іменника-назви істоти підрядної означальної частини використовувався і займенник *which*, що є неприпустимим порушенням сучасних граматичних норм:

As he spake by the mouth of his holy prophets, which have been since the world began... [Luke 1:70].

Іноді такий вибір на користь займенника *which* був вмотивований прагненням формально зберегти двозначність, яка існувала в оригінальному грецькому тексті, коли виявлялося неможливим встановити, до істоти чи до неістоти відносилася підрядна частина. Так, у вірші '*Being born again, not of corruptible seed, but of incorruptible, by the word of God, which liveth and abideth for ever*' (1 Peter 1:23) підрядна частина може стосуватися як слова *the word*, так і слова *God*, і речення залишається відкритим до інтерпретації [5].

Що стосується особових займенників, то ситуація із їхнім вживанням була ще більш відмінною від сучасної. По-перше, називний відмінок особових займенників використовувався у ряді випадків, у яких зараз вживається

об'єктний відмінок (з цього погляду, мова KJV була ближчою до інших мов германської групи, наприклад, німецької):

And they were exceeding sorrowful, and began every one of them to say unto him, Lord, is it I? [Mt. 26:22].

And preached, saying, There cometh one mightier than I after me, the latchet of whose shoes I am not worthy to stoop down and unloose. [Mark 1:7].

По-друге, у KJV спостерігається диференційоване вживання форм однини і множини займенника другої особи, що не є характерним для сучасної англійської мови. Так, у значенні «ти» вживається займенник *thou*, а також його форми – *thee*, *thy*, *thine*, *thyself*, а у значенні «ви» – займенник *ye* з його формами *your* та *yours*:

Agree with thine adversary quickly, whiles thou art in the way with him; lest at any time the adversary deliver thee to the judge, and the judge deliver thee to the officer, and thou be cast into prison. [Mt.5:25].

And he said unto them, Take heed what ye hear: with what measure ye mete, it shall be measured to you: and unto you that hear shall more be given. [Mark 4:24].

Вибір перекладачів, які працювали над створенням KJV, на користь вживання різних особових, присвійних і зворотних займенників другої особи в однині та множині можна пояснити бажанням відповідати традиціям звернення до Бога на «ти», які існували у французькій, німецькій, іспанській, італійській, португальській, шотландській гельській та багатьох інших мовах, у яких форма другої особи однини збереглася до сьогодні, а також відтворити розрізнення однини і множини займенників другої особи, яке існувало у класичному івриті, арамейській мові та койне.

Грамотичне вираження однини другої особи мало своє відображення і у дієслівних формах: дієслово *to be* у другій особі однини набувало форм *art* і *wast* у теперішньому і минулому часі відповідно:

And they said, Some say that art John the Baptist: some, Elias; and others, Jeremias, or one of the prophets. [Mt.16:14].

And when she saw Peter warming himself, she looked upon him, and said, And thou also wast with Jesus of Nazareth. [Mark 14:67].

Щоб підкреслити дистинкцію між однією і множиною другої особи, у наказовому способі часто присутній підмет (*thou* або *ye*), хоча паралельно трапляється і характерний для сучасної англійської мови варіант, в якому підмет у наказовому способі опускається, особливо якщо кількість об'єктів звернення (одна особа чи група людей) можна встановити з контексту:

Give not that which is holy unto the dogs, neither cast ye your pearls before swine, lest they trample them under their feet, and turn again and rend you. Ask, and it shall be given you; seek, and ye shall find; knock, and it shall be opened unto you... [Mt.7:6-7].

У KJV трапляються застарілі варіанти деяких сучасних дієслів (*'From that time forth began Jesus to shew unto his disciples...'* [Mt.16:21]) або дієслівних форм минулого часу (*'While he spake these things unto them...'* [Mt.9:18]). Усі інші дієслова (з модальними включно) набували архаїчних форм тільки у деяких особах. Так, до основи дієслів другої особи однини у теперішньому і минулому часі додавалось закінчення *-(e)st*, а дієслова третьої особи однини у теперішньому часі мали закінчення *-(e)th*:

And Jesus said unto him, Why callest thou me good?... [Mark 10:18].

...But when he had put them all out, he taketh the father and the mother of the damsel, and them that were with him, and entereth in where the damsel was lying. [Mark 5:40].

Для вираження майбутнього часу у KJV використовувалися допоміжні модальні дієслова *shall* та *will* (для другої особи однини – *shalt* та *wilt*):

And he sware unto her, Whatsoever thou shalt ask of me, I will give it thee, unto the half of my kingdom. [Mark 6:23].

Заперечення будувалися без допоміжних дієслів, а лише за допомогою заперечної частки *not*, яка знаходилася у постпозиції до смислового дієслова:

And when they come from the market, except they wash, they eat not. [Mark 7:4].

Порядок слів у питальних реченнях не був чітко регламентованим: у KJV зустрічаються як звичні для сучасної англійської мови конструкції питальних речень із допоміжним дієсловом перед підметом [1, с. 55], так і запитання, у яких у препозицію до підмета виноситься смислове дієслово, а допоміжного дієслова немає взагалі:

And he answered and said unto them, What did Moses command you? [Mark 10:3].

And Jesus answering said unto him, Seest thou these great buildings?... [Mark 13:7].

Побудова умовного способу у KJV також є відмінною від правил сучасної англійської граматики: у підрядних реченнях умови теперішнього часу вживається неозначена форма дієслова [1, с. 53]. Наприклад:

Or if he ask a fish, will he give him a serpent? [Mt. 7:10].

Серед основних граматичних особливостей вживання іменників у KJV можна назвати використання неправильних форм множини, які вийшли з ужитку у сучасній англійській мові (*brethren, fishes*) та вираження приналежності деяких іменників на позначення неістот до чоловічого або жіночого роду ('...*for a tree is known by his fruit*' [Mt. 12:33]).

Оскільки біблійний текст характеризується великою кількістю звертань і грецьке койне, з якого здійснювався переклад більшості частин Біблії на англійську, мало кличний відмінок, перекладачі спробували відтворити це граматичне явище у тексті KJV. Проте результат цього можна простежити не у використанні особливої граматичної форми іменника-звертання, а у його детермінантах (наприклад, підрядній частині). У якості прикладу можна навести фразу '*...Our Father which art in heaven...*', сучасний варіант якої звучав би '*Our Father, who are in heaven*' замість '*Our Father, who is in heaven*', що може здатися неправильним з граматичної точки зору, але у такий спосіб зміст оригіналу було передано точніше [5].

Вживання артиклів у KJV також мало свої особливості: неозначений артикль *an* використовувався перед усіма словами, що починаються на

приголосний *h* незалежно від того, вимовляється він чи ні (*an hook, an hundred, an house, an hundredfold, an hymn, an heathen man, an householder, an hard man, an holy* тощо).

Таким чином, основні лексико-граматичні характерні риси KJV базуються передусім на використанні архаїзмів та архаїчних форм, завдяки чому створюється ефект піднесеності стилю і великої значущості тексту, а також досягається високий рівень формальної еквівалентності тексту Біблії оригінальним грецьким текстам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Полетаева Т. А. Особенности языка King James Bible (на примере анализа текста Евангелия от Матфея). Сетевой научно-практический журнал «Научный результат». Серия «Вопросы теоретической и прикладной лингвистики». 2015. № 1. С. 49–56. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-yazyka-king-james-bible-na-primere-analiza-teksta-evangeliya-ot-matfeya/viewer> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Форостенко А. В. Топология современных переводов Библии на английский язык : автореф. дисс. ... канд. фил. наук : 10.02.04. Москва, 2003. 24 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/topologiya-sovremennykh-perevodov-biblii-na-angliiskii-yazyk/read> (дата звернення: 15.11.2020).
3. Britannica. King James Version. URL: <https://www.britannica.com/topic/King-James-Version> (дата звернення: 15.11.2020).
4. King James Bible Online. URL: <https://www.kingjamesbibleonline.org/> (дата звернення: 14.10.2020).
5. KJV Today. The Language of the KJV. URL: <http://www.kjvtoday.com/home/language-of-the-kjv> (дата звернення: 10.11.2020).
6. Sarah Pruitt. Why the King James Bible of 1611 Remains the Most Popular Translation in History. URL: <https://www.history.com/news/king-james-bible-most-popular> (дата звернення: 15.09.2020).

ІМЕННИКИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ МІРИ, КІЛЬКОСТІ, СТУПЕНЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Теперішня епоха розвитку лінгвістики – це, безперечно, епоха семантики, центральне місце якої в колі лінгвістичних дисциплін безпосередньо є результатом того факту, що людська мова у своїй основній функції є засобом спілкування, засобом кодування та декодування певної інформації. Послідовний розвиток цього тезису невідворотно приводить до концепції лінгвістики як такої науки, в яку входить, поряд з іншими дисциплінами, також розвинена семантика, яка складається з опису не тільки граматичних, але й лексичних знань. Тим самим словник є необхідною частиною повного теоретичного опису мови, а не тільки «пам'ятником лексики» або практичним довідковим посібником його носіїв.

Вивчення лексико-семантичної системи мови є однією з актуальних задач лінгвістики. Робота багатьох лінгвістів присвячена дослідженню окремих груп слів – лексико-семантичним та тематичним групам. У цьому аспекті аналізувалась реміснича, юридична, сільськогосподарська, дипломатична, ботанічна, мікологічна, предметно-побутова та лексика інших семантичних груп [10, с. 236].

Мезуральна, квантитативна та градуальна лексика у складі англійської мови, а також інших індоєвропейських мов викликала пильну увагу таких лінгвістів як: Антомонов А.Ю., Арнольд И.В., Бочкарева Н.Н., Букреева Е.И., Винник В.О., Гулыга Е.В., Шендельє Е.И., Дзендзеленський Й.О., Игнатова С.А., Игнатьева Э.В., Русанівський В.М. та інші.

Таким чином, проведення структурно-семантичного аналізу слів в ЛСГ та ЛСП у рамках СП обумовлює **актуальність** представленого дослідження.

Об'єкт дослідження – іменники – назви слів, які представляють квантитативну/quantity – кількість, мезуративну/measure – міра,

дімєнзiональну/dimension – рoзмiр i гpадyальну/grade – ступiнь, лєксикy аґлiйськoї мoви. *Предмет* – стpуктyрно-семантичний та перекладацький аспекти квантитативiв та мезуративiв аґлiйськoї мoви.

Завдання представленоґо дослідження: видiлити в семантичному полi iменникiв зi значенням мiри, кiлькoстi, ступеня лєксико-семантичнi гpупи та пiдгpупи, рoзкрити iх семантичну стpуктyру; викoнати слoвoтвoрчий аґалiз конститyєнтiв ЛСГ, встановити найбiльш пpодуктивнi спoсoби iх утвoрення, визначити значення слoвoтвoрчих афiксiв; видiлити найбiльш та найменш чисельнi ЛСГ в аґлiйськiй мoви, встановити пpичини кiлькiсної та якiсної невiдповiдностi; пpослiдкyвати пpадигматичнi вiдносини (полiсемiя, омонiмiя, синонiмiя, гiпонiмiя, антонiмiя, конверсiя) всерединi та мiж ЛСГ y рамках досліджуванoґо семантичного поля; показати найбiльш рeгулярнi спoсoби перекладу речень з данoю лєксикoю.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що семантичне поле iменникiв мiри, кiлькoстi та ступеня вперше досліджуються як цiлiсне об'єднання в контрастивному аспекти на матерiалi спiввiдношення лєксичних засoбiв аґлiйськoї мoви; стpуктyрно-семантичний аґалiз ведеться в двох напрямках: рoзглядi семантичної та морфемної стpуктyри конститyєнтiв СП.

Крiм того, теоретичне значення дослідження полягає y визначеннi найважливiших параметрiв iменникiв, якi рoзглядаються, y встановленнi iх тiсного зв'язку в рамках субполя кiлькoстi з його домiнантим конститyєнтом – кiлькiсною та периферiйною стpуктyрами – квантитативними, мезуративними та нумеральними слoвoспoлученнями.

Стpуктyра функцiонально-семантичного макрополя кiлькiсностi в євpопейських мoвах, вихoдячи з рiзноманiтних типiв квантитативних значень та оpганiзацiй засoбiв iх вираження представляється наступним. Макрополе в цiлому подiляється на два поля другого ранґу: визначеної кiлькoстi та невизначеної кiлькoстi. Перше з них утвoрюється, в свою черґу, двома полями третього ранґу: нумеральностi та одиґичностi. Дpуге з них утвoрюється також двома мiкрополями другого ранґу: множинностi (плуральностi) та оцiнки

невизначеної кількості. Насамкінець, поле оцінки невизначеної кількості включає у свій склад два поля четвертого рангу: невизначеної великої кількості (мультипліційності) та невизначеної малої кількості (паукальності). Дана структуризація не є жорсткою: різноманітні ділянки мікрополів взаємодіють всередині макрополя та іноді переходять одне в інше. Виникають проміжні явища типу макрополя збірності у зоні дотику полів одиничності та множинності, мікрополя слів зі значенням меншості зі зменшувальним або збільшувальним значенням на основі поля паукальності та мультипліційності, а на їх основі мікрополя слів – назви дитинчат тварин та птахів; мікрополя слів – апроксиматорів та аксіологізмів на основі поля невизначеної кількості та ін. Насамкінець, всі ФСП кількісності в цілому взаємодіють з рядом інших ФСП.

Субполе міри представлено у нашому дослідженні сімома ЛСГ. Серед них можна виділити мезуративи, лексеми даної групи складають лексико-семантичну сукупність на основі загальної граматичної семи «предметність», «неістотність» та архісеми «узагальнене значення міри» [5, с. 152]. Серед конститuentів, які складають ядро даної ЛСГ, можна назвати такі: *amplitude* – амплітуда, *повнота*, *ширина*, *розмах*; *bigness* – величина; *breadth* – ширина; *capacity* – місткість; *deepness* – глибина; *dimension* – розмір, величина.

Субполе кількості представлено в нашому дослідженні шістьма ЛСГ. За основу об'єднання лексем ЛСГ квантитативів була взята архісема «кількісне, числове, нумеральне значення», яка реалізує його найбільш узагальнено в семах, які представляють ядро ЛСГ, наприклад: *average* – середнє числове значення, *deal* – деяка кількість, *gate* – кількість глядачів на стадіоні, виставці і т.д., *intake* – набір, загальна кількість зарахованих учнів, зарахованих на службу або роботу.

У найбільш узагальненому вигляді категорія ступеня постає як опозиція її крайніх, полюсних проявів, які виражаються на лексико-семантичному рівні [7]. До нижньої межі відносяться семемами, умовно кажучи, які визначають ступінь знаком «мінус»: *dearth* – нестача, *disparagement* – недооцінка, *inaduerence* – недогляд. До верхньої межі субполя ступеня, який позначається знаком «плюс»

відносяться такі лексеми як: *appendage* – доважок, *congestion* – перенаселення, *перенавантаженість*, *overbalance* – надлишок.

Отже, проаналізувавши іменників зі значенням міри, кількості та ступеня в англійській мові виявилось, що широко проявився принцип ізоморфізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антомонов А.Ю. К определению лексического поля Вісник КДУ. Літературознавство. Мовознавство. К. : Вид. 29, 1987. 93-97 с.
2. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика ее исследования. – Л. : 1966.
3. Бочкарева Н.Н. О некоторых системных предпосылках реализации значения «количество» у существительных в современном английском языке. Типологическое составление семантических классов знаменательных слов и их валентных признаков в английском, немецком и французском языках: Смоленск : 1973. 64-81 с.
4. Букреева Е.И. Функционально-семантическое поле единичности в современном английском языке: дис. ... канд. филол. наук. К., 1985. 203 с.
5. Винник В.О. Назви одиниць виміру і ваги в українській мові. К. : Наукова думка, 1966. 152 с.
6. Гулыга Е.В., Шенделье Е.И. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке. М. : Просвещение, 1969. 184 с.
7. Дзедзеленський Й.О. Спостереження над термінологією народної метрології говірок Закарпатської області. Наукові записки Ужгородського університету. 1955. Т.14. С. 298.
8. Игнатова С.А. Структурно-семантическая организация обозначений совокупностей лиц в современном английском языке: дис. ... канд. филол. наук. Минск, 1981. 264 с.
9. Игнатьева Э.В. Средства выражения количественных отношений в системе имени в современном английском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук. : М., 1982. 15 с.

10. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. К. : Наукова думка, 1988. 236 с.

Висоцька Ю. С.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Нідзельська Ю. М.

ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У МОВОЗНАВЧІЙ НАУЦІ

Перш за все, варто зазначити, що у сучасному мовознавстві фразеологічні одиниці відіграють важливу роль, адже вони здатні заповнити лакуни у лексичній системі мови. Такі структури позначають різні відтінки значення, надають мові емоційного забарвлення, допомагають виразніше передавати думки. Отже, варто представити визначення фразеологізму, це самостійна мовна одиниця, яка має такі ознаки: фразеологічне значення; компонентний склад; граматичні категорії [5, с. 8]. Пильну увагу до досліджень фразеологізмів приділяли багато лінгвістів, праці М. Алефіренка, Л. Авксентьева, Ш. Баллі, В. Виноградова, М. Демського, М. Жуйкової, Б. Ларіна, Ю. Прадіда, Л. Скрипник, Г. Удовиченка, В. Ужченка та Д. Ужченка, М. Шанського.

Актуальність роботи зумовлена глибоким інтересом до дослідження специфіки у структурі, у семантичному та прагматичному, образному наповненні фразеологічних одиниць. Дослідження фразеологізмів передбачає їх класифікацію, сучасні мовознавці досліджували різні аспекти фразеології, але сьогодні немає єдиного, загальноприйнятого розуміння фразеологізмів. Класифікація фразеологічних одиниць повинна бути базуватися на таких факторах: цілісність структури, можливість «розпадатися» і включати до складу нові компоненти, наявність або відсутність образності. Варто враховувати функції, які виконує ФО в тексті, особливості граматичної структури, особливості внутрішніх зв'язків.

Мета роботи полягає в аналізі особливостей існуючих у лінгвістиці класифікацій фразеологічних одиниць.

Завдання дослідження – розглянути дефініції фразеологізмів, їх основні особливості, представити найбільш відомі класифікації фразеологічних одиниць, їхні спільні ознаки та специфічні риси.

Фразеологічні одиниці є яскравим проявом національно-культурної специфіки мови, існує загальноприйнята у лінгвістиці точка зору, що вони є джерелом експресії в мові. Наявність великої кількості ФО вказує на багатство мови. Фразеологія є найбільш образною мовною підсистемою, яка, на відміну від лексики, є менш залежною від мовних змін. Відомим є факт, що велика частина ФО пов'язана з реаліями країни, історією, звичаями тощо. Те, що фразеологізми вважають утвореннями із потужним образним зумовлює точку зору, що словосполучення, що називають предмети або поняття не є фразеологізмами, ми не повністю підтримуємо такий погляд.

Таким чином, Л. Л. Нелюбін вважає, що ФО варто розуміти як сполучення слів з частково бо повністю переосмисленими компонентами [8, с. 240]. Також фразеологізмам властива метафоричність, образність, вони можуть належати до стилістично забарвленої лексики [3, с. 99]. З іншого боку, Н.М. Амосова називає ФО стійкими словниковими комплексами, які протиставляються вільним синтаксичним словосполученням [1, с. 167]. Добре відомим у мовознавстві є вчення О. В. Куніна стосовно аналізованих у статті одиниць. Відтак, цей вчений виокремив такі основні характеристики ФО: стійкість вживання, тобто ФО виступає загальноновживаним словосполученням для певного мовного колективу; структурно-семантична стійкість, базується на неподільності ФО; смислова стійкість, ФО можна замінити синонімічним ФО, проте лексичні компоненти ФО замінити видається неможливим; лексична стійкість, тобто один компонент не може існувати без іншого в певній фразеологічній одиниці; синтаксична стійкість, тобто компоненти фразеологічних одиниць мають певний порядок, який, як правило, не порушується [7, с. 88], багато лінгвістів погоджуються із запропонованим поглядом.

У свою чергу, Шарль Балі систематизував такі словосполучення у своїх працях, отже, ним була подана така класифікація [2, с. 92-95]: вільні словосполучення – вирази з нестійким зв'язком компонентів; звичні словосполучення, у таких словосполученнях наявний вільний зв'язок, що допускає деякі зміни; фразеологічні ряди, в яких два компоненти зливаються в єдине ціле; фразеологічні зрощення, у цьому випадку компоненти втратили свій колишній зміст, але виражають єдине поняття.

О. В. Кунін запропонував структурно-семантичну і граматичну класифікацію, за якою ФО співставляється з певною частиною мови. ФО в залежності від структури поділяються на словосполучення та закінчені речення. У ФО-реченнях виокремлюють номінативні, комунікативні одиниці, номінативно-комунікативні одиниці та ФО-вигуки. А от словосполучення класифікуються в залежності від того, якою частиною мови є основний компонент: субстантивні, адвербіальні, ад'єктивні, дієслівні, модальні, комунікативні, вигуківі [7, с. 250]. Таким чином, в ад'єктивних ФО головним компонентом є прикметник, адвербіальні ФО є незмінними, компоненти можуть мати сурядний або підрядний зв'язок. Серед таких ФО велику частину становлять компаративні ФО. Субстантивні ФО характеризуються константивно-варіантною залежністю компонентів. Якщо розглянемо дієслівні ФО, то варто підкреслити, що це найбільша за кількістю група ФО англійської мови.

В. В. Виноградов, запропонував одну з найбільш відомих класифікацій. Вона базується на різному ступені ідіоматичності (невмотивованості) компонентів у складі фразеологізму, вчений репрезентував три типи фразеологізмів [4, с. 146]: Фразеологічні зрощення – стійкі поєднання, узагальнено-цілісне значення яких не виводиться із значення складових їх компонентів, такі зрощення ще називають ідіомами. Цілісне значення цих фразеологізмів є зрозумілим. Таким чином, етимологічний аналіз уможливіло пояснення мотивування семантики сучасних фразеологічних зрощень. Фразеологічні зрощення з'явилися на основі переносних значень своїх

складових. Фразеологічні єдності – стійкі поєднання, значення яких частково пов'язане з семантикою їх складових компонентів. Такі єдності є ширшими за обсягом, більш різноманітними за будовою. Вони характеризуються емоційно-експресивним забарвленням. До фразеологічних єдностей відносяться прислів'я, приказки, наприклад: зайти в глухий кут, плисти за течією. Щоб зрозуміти такий фразеологічний зворот потрібно сприймати його компоненти в переносному значенні. Отже, основними ознаками фразеологічних єдностей є: збереження значення окремих компонентів, наявність синонімів з іншими фразеологізмами, емоційна забарвленість. Фразеологічним сполученням властива певна самостійність складових компонентів, тобто є центральне слово, а всі інші є залежними від нього, можуть сполучатися з іншими словами, характерною ознакою є можливість заміни або перестановки компонентів [4, с. 146-157].

М.М. Шанський додав до класифікації В. Виноградова четвертий тип – «фразеологічні вирази», до якого вчений включив стійкі звороти, що складаються зі слів з вільним значенням. Їх єдина особливість – відтворюваність, вони використовуються як готові мовні одиниці з постійним лексичним складом, певною семантикою [9, с. 131].

У свою чергу, Є. І. Гороть представила свою класифікацію фразеологізмів в англійській мові. Двома основними групами вважаються так звані одвічно англійські та запозичені, запозичені є внутрішньомовні та міжмовні [6, с. 31]. ФО характеризуються різною мірою зв'язку між компонентами. У деяких випадках значення компонентів може бути самостійним або вільним, межа між одиницями таких фразеологізмів є розмитою. Фразеологізми з високим ступенем ідіоматичності мають синтаксичну цілісність, компоненти таких ФО не можуть включати до свого складу інші слова, значення ФО втратить сенс, якщо буде доданий будь-який компонент. *У перспективі дослідження розгляд специфіки перекладу фразеологічних одиниць з англійської на українську мову.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосова Н. М. Основы английской фразеологии. Ленинград : ЛГУ. 1963. 208 с.

2. Балли Ш. Французская стилистика. М: Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга. 2003. 160 с.
4. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. М : 1977. С. 140–161.
5. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. М: 1986. 342 с.
6. Гороть Є. І. Лексикологія сучасної англійської мови. Харків : ХНУ. 2010. 88 с.
7. Кунин А. В. Фразеология английского языка. М : Международные отношения, 1975. 289 с.
8. Нелюбин Л. Л. Толковый переводческий словарь. М : Флинта. 2003. 320 с.
9. Шанський Н. М. Фразеология современного русского языка: СПб. : Специальная литература, 1996. 192 с.

Горобець В. О.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

ст. викл. Шугаєв А. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

На сьогоднішній день проблема перекладу політичної лексики є важливою через зростання попиту на джерела політичного характеру, а також стрімкого розвитку політичного життя у різних країнах. Таким чином, зі зростанням політичних виступів, промов, появою нової політичної лексики і термінів з'являється необхідність у їх перекладі. Проте переклад політичної лексики є завданням, яке потребує ретельного аналізу та вимагає хороших фонових знань у цій галузі. Дослідження проблем перекладу політичної лексики наявні у наукових працях таких вчених як О.В. Леонтович, О.П. Ермакова, В.Н. Комісаров, Т.М. Ващук, Л.М.Черноватий, Л.А. Жданова, Т.А. Ван Дейк,

проте тема все ще є недостатньо дослідженою і з появою політичних неологізмів потребує подальшого вивчення. Ця стаття намагається розглянути особливості і способи перекладу, з якими перекладач стикається при перекладі політичної лексики.

Метою роботи є дослідження особливостей політичної лексики і встановленні способів їх перекладу. Мета роботи передбачає виконання наступних завдань: 1) визначити основні ознаки перекладу політичної лексики; 2) проаналізувати різні групи політичної лексики та з'ясувати їх відмінності; 3) висвітлити особливості перекладу політичної лексики на основі прикладів.

Актуальність статті полягає у тому, що наразі спостерігається тенденція до зростання кількості політичних текстів і промов, що зумовлює потребу у адекватному перекладі політичної лексики.

Проблеми та особливості перекладу політичної лексики знаходять відгук у галузі досліджень політичного дискурсу та засобах масової інформації. У вузькому розумінні політичний дискурс – це різновид дискурсу, метою якого завоювання, збереження й здійснення політичної влади [1]. Підтримуючи широке розуміння політичного дискурсу, ми вважаємо, що специфіка перекладу політичної лексики та політичної фразеології у політичних текстах визначається такими ознаками політичного дискурсу як: 1) неоднорідність, 2) динамічність, 3) високий ступінь соціальної відповідальності. Неоднорідність політичного дискурсу зумовлено тим, що він виник на перетині різних галузей діяльності. Це спричиняє неоднорідність ситуативну (ситуації офіційні і неофіційні) і текстову (тексти більш детерміновані/менш детерміновані), та як наслідок – неоднорідність настанов для перекладу. Динамічність політичного дискурсу спричиняє виникнення значної кількості лексичних, семантичних і фразеологічних новотворів, які створюють певні труднощі у кодифікуванні політичної лексики та політичної фразеології. Водночас, політичний дискурс вирізняється від інших дискурсів не тільки за ступенем соціальної відповідальності, а й за її характером. Політика в першу чергу передбачає діяльність на міжнародному та національному рівнях (на рівні держави) й вже

згодом політичні рішення впроваджуються на регіональному рівні. Згідно з цим відповідальність у політичному дискурсі зумовлена рівнем та масштабом політичної діяльності. Таким чином, цей дискурс вимагає високої відповідальності як від авторів текстів за їх зміст, так і від їх перекладачів за коректне відтворення тих чи інших одиниць політичного дискурсу. Все це передбачає одночасно неухильне дотримання еквівалентності й адекватності перекладів. [1, с.218-219].

Як відзначає Г.С. Соловей в своїй праці, перекладаючи політичну лексику, можна виділити такі три основні групи: 1) політичні терміни, 2) політичні реалії, 3) політичні символи [2, с. 8].

Політичні терміни відрізняються від слів загального вжитку певними семантичними обмеженнями та конкретними значеннями, які вони визначають. Терміни мають виражати систематизацію понять, а також їх суть і бути семантично нейтральними, але в тей же час бути однозначними та чіткими. Терміни можна поділити на 3 групи:

1. терміни, що визначають поняття іноземної дійсності, але є тотожними до дійсності української мови: *capitalism* – капіталізм, *democracy* – демократія;

2. терміни, що визначають поняття іноземної дійсності, відсутньої в українській мові, але такі що мають терміни-еквіваленти: *Army Reserve* – Резерв Армії, *Air Force Reserve Command* – Резерв Повітряних Сил США;

3. терміни, що визначають поняття іноземної дійсності, проте відсутні в українській мові і не мають термінів-еквівалентів: *alert hanger* - ангар вильоту за тривогию.

Політичні реалії, на відміну від політичних термінів, мають певне національне забарвлення і часто створюють проблеми для перекладача оскільки правильне витлумачення політичних реалій вимагає виходу за межі тексту в широкий контекст. Як зазначає Р. Зорівчак, реалії є «чи не найнебезпечнішими з підводних каменів, які доводиться долати перекладачам, покликаним якомога правдивіше, точніше, вірніше передати авторський почерк засобами іншої мови» [3, с. 58]. Серед прикладів політичних реалій можемо навести наступні: *the House*

of Representatives, State of the Union, senate, lord. Перед тим, як приступити безпосередньо до перекладу, варто осмислити невідому реалію в оригіналі, тобто місце, займане нею в контексті, - як вона подана автором і які засоби він використовує, щоб донести до свідомості читача її семантичне і коннотативне значення. Найбільш поширеними способами перекладу політичних реалій вважаються транслітерація та калькування. За потреби, до слова перекладеного за допомогою транслітерації або калькування ми можемо додати пояснення в дужках або у виносці.

Політичні символи являють собою певні образи, що уособлюють політичну систему, націю, подію. Прикладом політичного символу може слугувати подія протестних акцій в Україні, що отримала назву “майдан”. У результаті ця лексема в англійській мові зазнала перекладу за допомогою калькування без додавання пояснення - “the Maidan”. Ще одним прикладом політичного символу є терористичний акт 11 вересня 2001 року, відомий як 9/11. Перекласти даний політичний символ потрібно за допомогою перекладацької трансформації додавання – “події 9/11”, таким чином українському читачеві, який може бути незнайомим з даним політичним символом США або може не так інтерпретувати його, надається уточнення про що саме йде мова у тексті.

Унаслідок динамічного розвитку політичного дискурсу, з’являється велика кількість політичних неологізмів, які можуть завдати певних труднощів перекладачеві. Розглянемо приклади перекладу неологізмів у реченнях:

“*The graffiti and other property damage at the mosque was motivated by Islamophobia*”. - “Графіті та інша майнова шкода в мечеті була мотивована ісламофобією”. Неологізм “Islamophobia” перекладений за допомогою транслітерації, зберігається неологічність і статус даної лексичної одиниці.

“*Their congresswoman told them to take their tape to the ethics committee*”. – “Представниця Конгресу від їхнього міста сказала їм передати свою стрічку до комітету з питань етики”. Неологізм “congresswoman” перекладений за допомогою дескриптивної перефрази, даний спосіб використаний задля

вибудування граматично правильного речення, а також надання читачеві більш зрозумілого описового значення неологізму.

Прикладом неологізмів пов'язаних з українськими політичними реаліями в різних мовах може слугувати лексика, що з'явилася внаслідок політичних подій 2013 року в Україні. Досліджуючи публікації газети The Guardian, the Telegraph і BBC news такі неологізми, як Berkut, titushki, banderivtsi. Такі терміни здебільшого передаються транслітерацією, та в окремих випадках за допомогою описового перекладу.

Порівняно з неологізмами, переклад фразеологічних одиниць у політичному дискурсі є більш комплексним завданням. Більшість дослідників, серед яких В.Н. Комісаров, Л.В. Дмитрієва, Н.Ф. Смирнова, Е.А. Мартинкевич і С.Є. Кунцевич, виділяють чотири основні способи перекладу образної фразеології [4]. До них відносяться:

1. Метод фразеологічного еквівалента. Цей спосіб зберігає всі значення перекладацького словосполучення.

“Election fever has started, there's politics on every channel”. - Передвиборча лихоманка почалася, політика зараз на кожному каналі”.

2. Метод фразеологічного аналога. Використовується український фразеологізм що будується на іншому образі, але який за суттю аналогічний англійському.

“General elections in the UK are generally a two horse race”. – “Загальні вибори у Великобританії - це, як правило, театр одного актора”.

3. Дослівний переклад фразеологізмів або калькування. Даний спосіб можливий тільки тоді, коли дослівний переклад дійсно доводить до розуміння читача повний сенс всієї фразеологічної одиниці, а не просто значення тих частин, які її складають.

“Britain's open-door policy on foreign takeovers is a net gain for the economy”. – “Британська політика відкритих дверей щодо поглинань іноземних компаній є чистою вигодою для економіки”.

4. Описовий переклад фразеологізмів. Цей спосіб вживається при перекладі фразеологізмів, що не підлягають калькуванню і не мають відповідного українського еквівалента.

“Many of the citizens voted with their feet and began to move to another city”. -
“Багато городян висловили своє невдоволення і переїхали в інше місто”.

Таким чином, переклад фразеологізмів у політичному дискурсі належить до одного з найбільш складних завдань перекладу. Ця складність полягає в тому, що перекладаючи слова, може втрачатися сенс фразеологізму вихідної мови, а іноді виходить беззмістовний набір слів. Якщо ж зосереджуватися тільки на перекладі сенсу, то втрачається образність і експресивність фразеологізму. Тому цей процес вимагає від перекладача точного розуміння відразу двох культур.

Висновки. Наше дослідження показало що перекладачі при перекладі політичної лексики радше надають перевагу транслітерації і транскрипції, рідше описовому перекладу. На основі аналізу випадків використання транслітерації, калькування й описового перекладу, можна зробити висновок, що ці способи відтворення англійської політичної лексики є достатньо ефективними за умови, що перекладачу вдається висловити засобами мови перекладу найсуттєвіші ознаки й найважливіші у даному контексті компоненти значення поняття, що перекладаються.

Отже, при перекладі політичної лексики перекладач повинен мати високий рівень базової компетентності в політиці і політичних науках. Як пише А.В. Федоров, «основною передумовою правильного перекладу є знання предмета, про який йде мова» [5, с. 298].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Соловей Г.С. Політична лексика та фразеологія в перекладі: теоретичний аспект. Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. Вип. 89 (1). С. 218–222.
2. Соловей Г. С. Політична лексика як об’єкт перекладу (на матеріалі текстів політичних заяв, звернень, промов, статей та анекдотів) : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.16. Х., 2011. 20 с.

3. Зорівчак Р. П. Реалія і перекла. Львів: Вид-во при Львівському держ. ун-ті, 1989. 215 с.
4. Дмитриева Л.Ф. и др. Английский для студентов. Курс перевода / Л.Ф. Дмитриева, Н.Ф. Смирнова, Е.А. Мартинкевич, С.Е. Кунцевич. Ростов-на-Дону: МарТ, 2005. 300 с.
5. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. М., 2002.

Дубравська О. С.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Мосієнко О. В.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДИСКРЕДИТАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Зміни в суспільно-політичній свідомості викликають науковий інтерес до політичного дискурсу і відображаються у мовних засобах політичних комунікацій. З точки зору лінгвістики мовлення розглядається як соціальна дія. Найбільш показовою в цьому плані є сфера політики. Природа багатьох політичних дій зводиться до їх реалізації через мову, в узусі розглянутої теми - через дискурс. З точки зору політології, боротьба за владу є прагматично головною функцією політики. Політичні дискурси, формуючи політичні погляди, слугують її зброєю.

Деякі вчені вірять в значимість впливу мови на політику. М. Едельман вважає, що “політична мова і є політична реальність.., мова є інтегральним елементом політичної сцени - не просто інструментом для опису подій, але й частиною подій, яка здійснює сильний вплив на формування їх значення, сприяючи оформленню політичних ролей, що визнають і політичні діячі, і суспільство в цілому” [1].

Мовна стратегія відіграє визначальну роль в побудові промови політиків, позначаючи основну мету адресанта і способи її досягнення. Опора на категорію

мовної стратегії є ефективним інструментом, що дозволяє інтерпретувати і описати специфіку мовної поведінки політиків в ситуації полемічного спілкування. Всі стратегії, що застосовуються в політичному дискурсі, взаємопов'язані. Оратор переслідує, як правило, відразу кілька цілей, для досягнення яких потрібно застосування різних стратегій.

Спираючись на визначення С. Дацюка [5]: комунікативна стратегія – це вибір того чи іншого комунікативного простору, тої чи іншій середовища комунікації, того чи іншого типу взаємодії, того чи іншого місця породження сенсу, і, тим самим, одного або декількох дискурсивних вимірів, щодо яких будується дискурс комунікації. Існують різні класифікації комунікативних стратегій, але всі дослідники сходяться на думці, що саме такі три типи комунікаційних стратегій є основними і концептуально описують головні соціальні процеси, які породжують комунікаційні дії. До них відносяться презентація (або самопрезентація), маніпуляція і конвенція.

Як найчастотніші стратегії, в яких реалізуються агресивні комунікативно-прагматичні інтенції адресанта в політичному дискурсі, виокремлюємо стратегію дискредитації (наїефективніші тактики: звинувачення, іронії, констатації агресивних намірів, констатація політичної відсталості, нагнітання негативних фактів та ін.)

Наявність конфлікту становить одну з основних характеристик американського політичного дискурсу. У конфліктному спілкуванні, виявлений в жанрі дебатів, найбільш активно реалізуються такі стратегії: стратегія дискредитації, маніпуляції, самопрезентації та компромісу.

Стратегія дискредитації, основу якої становить тактика звинувачення, має вирішальне значення в організації виступів представників Республіканської та Демократичної партій. Мовні засоби реалізації стратегії дискредитації в англійській мові різноманітні і стосуються всіх мовних рівнях.

Як показують дослідження, стратегія дискредитації застосовується в політичній боротьбі з метою знизити статус противника. Політики, які використовують таку стратегію, намагаються підірвати довіру народу до свого

противника, його діям, словами, авторитету. Дана стратегія в інтерв'ю політиків втілюється за допомогою наступних тактик: аналіз-мінус, звинувачення, докір, констатація некомпетентності противника.

О.С. Іссерс [3] виділяє наступні продуктивні мовні тактики нанесення образи, глузування й образи:

- 1) Пряма образа: – *Crazy Bernie*[6] / *The Nutty Professor* [7] «божевільний Берні»-прізвиська, якими Д. Трамп назває демократа Берні Сендерса
- 2) Навішування ярликів - *Corrupt New York Times* / *Failing New York Times* [8] – назва газети Нью Йорк Таймс, придумана Д. Трампом
- 3) Непряма образа.
- 4) Розвінчання домагань

Н.Б. Руженцева [4] , досліджуючи тактики дискредитації, поширені в політичному дискурсі, пропонує наступну загальну типологію тактик:

1. Універсальні тактики.
2. Прямі тактики емоційного впливу.
3. Прямі соціально орієнтовані тактики.
4. Прямі тактики, орієнтовані на зміну уявлень адресата про світ.
5. Непрямі тактики.

Разом з тим, будь-яка мовна тактика стратегії дискредитації має в своїй основі певний репертуар мовних засобів і прийомів, а саме:

- вживання слів і словосполучень з оцінним значенням, а також з негативними конотаціями;
- сукупність негативних фактів або дій;
- звинувачення, виражене імпліцитно або експліцитно;
- маніпуляції ідеологічно-модальної лексики;
- використання применшуючих порівнянь, метафор з негативною оцінкою,
- фразеологізмів розмовного стилю;
- прийоми іронії та сарказму

Пріоритетним засобом реалізації агресивних мовленнєвих стратегій і тактик є одиниці лексемного рівня мови різної частиномовної приналежності.

Найбільшим потенціалом володіють одиниці оцінної та «тривожної» лексики, переважно прикметники й дієприкметники, а також іменники. На периферії знаходяться дієслова, числівники, а також службові частини мови. Лексичні одиниці можуть функціонувати і як узуальні пейоративи, і як okazіональні / контекстуальні. Серед тропів чільне місце посідають концептуальні та конвенціональні метафори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Geis M.L. The Language of politics. NY. etc.: Springer Verl., 1987. 189 p.
2. Шейгал Е.И. Семиотическое пространство политического дискурса // Полит. дискурс в России. 1999. № 3. С. 42.
3. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. М.: ЛЕНАНД, 2017. 308 с.
4. Руженцева Н.Б. Политические и коммуникативные стратегии в печатных предвыборных материалах 2018 г. Екатеринбург. С. 65
5. Сергей Аркадьевич Дацюк: Коммуникационные стратегии [Электронный ресурс]. Режим доступа до ресурсу : <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2006/2751>
6. Oprysko, Caitlin (April 17, 2019). "Trump embraces 'Crazy Bernie Sanders' or 'Sleepy Joe Biden' as 2020 opponent". Politico. Retrieved March 8, 2020.
7. Weiner, Sophie (March 10, 2019). "Trump to RNC Donors: 'The Democrats Hate Jewish People'". Splinter News. Retrieved April 28, 2019.
8. Caralle, Katelyn (May 30, 2018). "Trump blasts 'dishonest' New York Times for estimating 1,000 attended Nashville rally". Washington Examiner.

Жиренкова Є. О.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Зорницький А. В.

ВІДТВОРЕННЯ ПОЕТИКИ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ У

ПЕРЕКЛАДІ

Історичний роман – це роман, заснований на історичному сюжеті, який відтворює у художній формі епоху, певний період історії. В такому романі історична правда поєднується з художньою правдою, історичний факт – з вигадкою, реальні історичні постаті – з вигаданими персонажами, вигадка розміщується в межах зображеної епохи.

Перший справжній історичний роман створив Вальтер Скотт («Вейверлі», «Роб Рой», «Айвенго», «Квентін Довард»), який зумів поєднати історичний факт з художньою вигадкою, користуючись як романтичними, так і реалістичними методами зображення. Цей тип історичного роману отримав назву «вальтерскоттівського» та справив великий вплив на розвиток цього жанру в європейській літературі.

Щодо питання мови історичного твору, то В. Скотт ставить його у передмові до роману «Айвенго». Дійсно, якою мовою слід писати про події, що минули декілька сот років назад? Чи повинен письменник удаватися до вживання архаїзмів, щоб читач постійно відчував і у мові, що перед ним розповідь про часи давно минули? Відповідь В. Скотта на це запитання є абсолютно негативною: «.. надзвичайно нерозумно вишукувати застарілі слова у словнику та використовувати їх замість слів і виразів, які використовуються в наші дні..., заглиблюватися у пошук рідкісних та застарілих слів... Мова не повинна бути загалом застарілою та складною, але вона, по-можливості, повинна уникати зворотів явно новітнього походження»[1]. Однак він вводить у мову своїх героїв деякі архаїзми чи застарілі граматичні форми слів, але робить це з великим відчуттям міри. Кількість архаїзмів в історичному романі, на думку В. Скотта, повинна бути зведена до мінімуму. Письменник, який намагається відобразити мовний колорит минулого, може використати деякі особливості граматичної структури, деякі мовні звороти, притаманні даній епосі, але його «мова не повинна складатися повністю із застарілих і незрозумілих слів»[2]. Однак романіст не повинен «допускати, наскільки це можливо, слова чи вирази, які зберігають сліди свого пізнішого походження». Дотримуючись цих принципів, Вальтер Скотт не копіює мову минулих епох. Він обмежується порівняно

невеликою кількістю архаїчних слів і виразів, причому більшість цих слів і виразів відносяться до застарілих, а не до старовинних слів. Наприклад: *methinks, haply, in troth, nay, travail, repast* та ін.[4]. Якщо Вальтер Скотт використовує стародавні слова, тобто такі, що можуть бути незрозумілі читачеві з огляду на саму природу старовинних слів, то він зазвичай відбирає такі, в яких не всі значення є давніми. Наприклад: *menial* – ‘слуга’, *doom* – ‘вирок’, *equipage* – ‘кортеж’ та ін.[4]. Найчастіше такі старовинні та застарілі слова використовуються автором у мовленні героїв; як правило, це морфологічні архаїзми: форми дієслова (*wrought, clad, state*), займенники (*thee, though, thy, ye*), закінчення (*-t / -(e)st - shalt, wilt, art; thinkest, makest, canst*)[3]. Дослідження функціонування історизмів у діалозі та авторській розповіді історичних романів В. Скотта показало, що основними функціями історизмів у авторській розповіді є безпосередній опис історичної епохи (The Reformation), індивідуалізація образу персонажа (*crope-ared* – «коротко підстрижений», *Roundhead* – «круглоголовий» та *prick-eared* – «головухий» як прізвиська пуритан; *the Conqueror* – «Завойовник» як прізвисько Вільгельма I; *the young Pretender* – «Молодший Претендент» як прізвисько Карла Едварда Стюарта), соціально-характерологічна функція (*Puritan*) [3]. Серед історизмів також є такі, які прямо називають історичний національно-культурний референт, - наприклад, *farthingale* – ‘спідниця з фіжмами’ [7], *galleon* – ‘галеон’, *red-coat* – ‘червоний мундир (прізвисько англійського солдата, одержане завдяки червоній уніформі)’, *Black Prince* – ‘«Чорний принц» (прізвисько Едварда, принца Вельського і герцога Корнвольського)’ [6]. Значення вказаних історизмів опосередковуються через нейтральні *English soldier* і *Edward, Prince of Wales*. У переважній більшості випадків історизми в романах прозаїка характеризують епоху опосередковано, тобто через мовлення персонажів, що робить їх подібними до архаїзмів.

Дослідження частотних показників історизмів виявило, що насиченість тексту історичних романів цим типом лексики не корелює з часом, зображеним у творі. Оскільки проникнення історизмів у мову пов’язане з політичними та історичними подіями в житті народу, соціальними вибухами та змінами, то

можна визначити періодизацію їхнього приходу у будь-яку мову і, відповідно, відображення її в історичних романах. Так, більшість історизмів у В. Скотта пов'язані з періодом Хрестових походів, Норманським завоюванням Англії, що можна прослідкувати в романах «Талісман», «Граф Роберт Паризький», «Заручені», «Небезпечний замок», «Айвенго» [1]. Архаїзми в історичних романах прозаїка вживаються також із додатковими стилістичними функціям, емоційною - експресивною, характерологічною, семантичною, що не є властивим для історизмів. Їх проникнення в мову пов'язане з політико-історичними та культурними подіями в житті народу, з соціальними вибухами, які знайшли своє відображення у досліджуваних історичних романах [2].

Таким чином, збагачення смислової та емоційно-експресивної мови історичної прози, підсилення її виразності, пов'язане із вживанням в ній хронологічно маркованих слів, використання яких, з одного боку, є продовженням традицій та художнього досвіду класичної літератури, а з іншого - вносить нове в мову сучасної прози способами і прийомами використання. Наявність цих жанрово маркованих одиниць, їх кількість, функціонування і частотність дають змогу говорити про цілісність системи авторського бачення, стабільність мовних, комунікативних та прагматичних особливостей історичного роману, нерозривну єдність змісту та форми художнього тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко О.В. Особенности функционирования жанрообразующей лексики исторического романа (на материале исторических романов В. Скотта). Одеса, 2000. С. 83 – 90.
2. Коваленко О.В. Особенности функционирования исторических реалий в исторических романах В. Скотта. Одеса, 2001. С. 76 – 86.
3. Коваленко О.В. Особенности введения жанрово маркированной лексики в художественный текст исторических романов В.Скотта. Одеса, 2001. С. 48 – 60.
4. Коваленко О.В. Жанровый аспект перевода исторических реалий (на материале исторического романа В.Скотта "Айвенго"). Сумы, 2001. С. 76 – 80.

5. Коваленко О.В. Жанрово маркированная лексика исторических романов В.Скотта. Одеса, 2000. С. 68 – 70.
6. Коваленко О.В. Функционирование жанрово маркированной лексики в исторических романах В.Скотта. Ялта, 2000. С. 154 – 156.
7. Коваленко О.В. Функционирование личного прономинатива *thou* в исторических романах В.Скотта. Ялта, 2001. С. 104 – 105.

Кирилюк Д. О.

*Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доцент Борисенко Н. Д.*

ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Лексична система кожної мови розкриває особливості бачення світу тим чи іншим народом і є своєрідним орієнтиром в його освоєнні. Важливим є порівняння людини з твариною, що вважають відлунням ще прадавнього міфічного мислення й тотемних уявлень, коли на ранніх етапах людського пізнання світу в людей сформувалися певні культурні уявлення.

В 60-х роках ХХ століття вчені почали використовувати термін «зооморфізм» для опису живої істоти, що відноситься до тваринного світу [1]. Аналіз фразеологізми з компонентом-зооморфізмом проводиться із врахуванням національно-культурної специфіки. [2]. Лексико-семантична група зооморфізмів досить обширна і представлена одиницями з різним ступенем активності, у зв'язку з цим вона може бути розділена на кілька підгруп: дикі та домашні тварини, які зустрічаються на території Англії (*a bat, a bear, a deer, a fox, a hare, a rabbit, a mouse, a rat, an ass, a bull, a calf, a cat, cat-and-dog, cattle, a cow, a dog, dogged, a donkey, a goat*); тварини екзотичні для англійців (*a camel, a crocodile, an elephant, a hyena, a leopard, a lion, a monkey*). Крім того, лексеми розділяються на різні підгрупи за ступенем фразеологічної активності. Загалом, пласт зооморфізмів ділимо на три групи за ступенем подібності – відмінності в

поданні мовної картини світу посилення. Лексичні одиниці першої групи передають універсальні для всіх мов смисли за допомогою однакових зооморфних образів. До цієї групи відносимо біблеїзми, наприклад, *the lion's mouth, the golden calf* та образи античної спадщини, наприклад, байки Езопа: *kill the goose that laid / lays the golden eggs, cry wolf*. Друга група включає одиниці, що представляють однакові сюжети за допомогою власних, культурно-специфічних зооморфних образів. До прикладу, *to shoe the goose, lizard, a bird in the hand is worth two in the bush*. Третя група одиниць втілює унікальні, національно-специфічні значення: *very like a whale, scotch the snake not kill* (В. Шекспір), *as mad as a March hare* (Л. Керролом).

Ознаки тварин, які переносяться на людину, набувають оцінної семи. В таких фразеологізмах психічні, соціальні, етичні, фізіологічні характеристики особи розглядаються крізь призму властивостей, якими у спільноті наділяють певну тварину. Так в багатьох європейських культурах лис асоціюється з хитрістю (*as sly as a fox*), вовк із голодом (*as hungry as a wolf*), кажан із сліпотою вдень (*as blind as a bat*). Зооморфізми в різних мовах описують зовнішність, характер і стиль поведінки, професійну діяльність людини, її ставлення до протилежної статі, сім'ї, дітей.

Національна специфіка зооморфних одиниць проявляється в різних пріоритетах людської діяльності, властивостей характеру, яким надають перевагу або засуджених особистісних якостей чоловіків і жінок в різних лінгвокультурах, а також в тому, що одній і тій же тварині можуть підписуватися різні людські якості, або ж різні тварини можуть бути «носіями» однієї і тієї ж якості.

Отже, розуміння зооморфізму забезпечується стереотипністю образів, породжуваних певними тваринами в мовному колективі і образністю, певних тварин в певній ситуації (для мовних зооморфізмів). Особливості культурно-історичного розвитку загальнонаціональної мови відображені в фразеологічній зоонімічній метафорі (*monkey, elephant, hyena*). Компоненти деяких фразеологізмів також можуть функціонувати як зооморфні, оскільки вони, як і

фразеологізми-пропозиції інтерпретують реальні характеристики тварин. Значення зооморфізма визначається відповідно до тієї сфери, де дана зооморфна одиниця функціонує, в мистецькій сфері, наприклад, за допомогою зооморфних одиниць виражається естетична функція мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дем'яненко Н. Б. Фразеологічні одиниці як найконденсованіше вираження у мові національно-культурного компонента. Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць. К.: Видав. дім Дмитра Бураго, 2005. Вип. 5. Кн. 1. С. 92–96

2. Левченко О. П. Фразеологічна репрезентація світу. Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць. 2002. С. 307–315.

Ковтун К. О.

*Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доцент Мосієнко О. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФІЛЬМІВ

Кіно як явище і вид діяльності з'явилося наприкінці 19 століття і з самого початку привертає увагу дослідників найрізноманітніших напрямів науки, в тому числі й лінгвістики, яка досліджує особливості кіномови, кінотексту, кінообразу, кінорозповіді.

Проблеми кіноперекладу вимагають глибокого всебічного аналізу, оскільки вони впливають на сприйняття глядачами того, що відбувається на екрані. Основи кіноперекладу закладені в працях Ю. Найди, в яких він виклав свою теорію динамічної еквівалентності. У розробку теорії кіноперекладу неоціненний вклад зробили К. Райс і Г. Вермеєр, які розробили теорію Скопосу, відповідно до якої еквівалентність – це особливий випадок адекватності. Скопос-теорія концентрується насамперед на цілі перекладу, яка визначає способи досягнення адекватності [1, с. 60].

Переклад кінофільмів орієнтований насамперед на конкретний вид перекладу. Прийнято виділяти три основних види кіноперекладу – субтитрування, закадрове озвучення і дублювання.

Основним принципом дублювання є синхронізм. Дублювання є складним процесом, який включає в себе роботу кількох людей. В першу чергу необхідно перевести кінотекст, де перекладач стикається з ритмікою певної фрази, її особливостями і порядком. Процес перекладу і дублювання починається з того, що представник кінокомпанії надсилає копію кінофільму і сценарію [3, с. 175]. До цих матеріалів також можуть додаватися вимоги продублювати музичні композиції, субтитрувати написи і дотримати ролі персонажів. Перекладач працює відразу з кінофільмом та його сценарієм, хоча слід зауважити, що репліки в них можуть відрізнятися. Готовий переклад відправляється на перевірку редактору. Наступним етапом є синхронізація реплік з рухами артикуляційних апаратів акторів, а також іншими зображеннями. Іноді процесом синхронізації займається сам перекладач або редактор, проте частіше це робота акторів і режисера дубляжу. Синхроністу, необхідно переконатися в тому, що перекладений текст не сильно відрізняється за змістом від тексту оригіналу. Йому необхідно прибрати зайву інформацію, а також додати додаткові звукові ефекти при необхідності. Потім текст ділиться на певні відрізки, що залежать від реплік персонажів і тривалості сцен. Цим відрізках присвоюється тайм-код, який спеціально прописується в тексті дубляжу для полегшення роботи. Завершальним етапом є додавання субтитрів, якщо вони необхідні на якомусь фрагменті кінофільму [3, с. 151].

Переклад з субтитрами є найбільш вивченим з теоретичної точки зору. Це можна пояснити наявністю письмової фіксації переказного тексту, що значно полегшує його наступний аналіз. Цей переклад є скороченим перекладом кінодіалогу, який відображає його основний зміст і супроводжується друкованим текстом відеоряду фільму в його оригінальній версії. Як правило, цей текст розташовується в нижній частині кінокадру. Проблемою субтитрування є сильна компресія вихідного тексту, тому що глядачеві необхідно одночасно вловити сюжет фільму на екрані і прочитати репліки героїв. В цьому випадку перекладачі зазвичай жертвують стилістичною складовою в бік обсягу субтитрів,

експресивна складова фільму втрачається. З іншого боку, перекладачі не обмежені часом звучання фрази, як це буває при дубляжі.

Ще одним видом перекладу кінотексту є закадровий переклад. В цьому випадку голоси акторів, що озвучують персонажів кінофільму, накладаються на оригінальний текст. Деякі люди вважають його «дешевим дубляжем», однак у даного виду перекладу є ряд своїх переваг, адже у реципієнта одночасно є і оригінальна доріжка, і переклад. Процес закадрового перекладу в цілому схожий з дубляжем, проте в ньому зі зрозумілих причин відсутній етап синхронізації [3, с. 151].

Адаптація як процес трансформації, полягає в тому, що перекладач пристосовує свою вербальну поведінку до вимог його практичної діяльності. В умовах кіноперекладу ми спостерігаємо протидію двох ключових тенденцій: з одного боку, це прагнення здійснити культурне перенесення в тексті перекладу, з іншого – необхідність адаптації перекладеного тексту для сприйняття реципієнта. Якщо кінопереклад спрямований на адаптацію, то серед перекладацьких дій ми найчастіше зустрічаємо генералізацію, вираженість інформації, гібридизацію і повну творчу переробку кінодіалогів оригіналу.

Переклад – не просто нова інтерпретація оригіналу, він дає тексту оригіналу новий вимір, вводить його в нову культурну систему, в якій існують інші орієнтири і осі координат, причому сам переклад живе в цій новій системі координат цілком самостійним життям, не завжди схожою на життя оригіналу

Також зауважимо, що процес культурного трансферу в умовах кіноперекладу значно ускладнюється, оскільки на нього впливає відразу кілька різнопланових факторів, серед яких фактор часу, вибір техніки перекладу, облік очікувань цільової аудиторії, видавнича політика приймаючої культури, особливості самого твору оригіналу, специфіка репрезентації культурно-значущої інформації в вихідному кінотексті, роль культури в стилістичному обрамленні кінодіалогу [4, с. 68].

Приймаюча культура відіграє в культурному трансфері далеко не пасивну роль, і при перекладі доцільно враховувати запити цільової аудиторії. Разом з

тим більшість кіноперекладі призначається для широкої аудиторії, і, якщо в перекладі є можливість передати специфіку вихідної культури, варто цим скористатися, тому що знання про інші культури збагачують приймаючу культуру і підвищують інтерес до твору [5, с. 27].

Переклад кінотексту в будь-якому його вигляді (дублювання, переклад з субтитрами або закадровий переклад) повинен відповідати загальноприйнятим в перекладацькій діяльності вимогам, серед яких можна виділити вірність оригіналу і природність звучання тексту перекладу.

Таким чином, при перекладі кінотексту слід звертати увагу на відмінність культур і картин світу авторів фільму і глядача його перекладної версії. Мова героїв фільму є авторською стилізацією розмовної мови, в яку часто бувають включені різні реєстри мови, починаючи з офіційного стилю і закінчуючи вульгаризмами, тому перекладач повинен володіти, як мінімум, двома нормами кожної мови літературної і розмовної і використовувати їх в залежності від комунікативної ситуації, типу тексту і цільової аудиторії, тобто обов'язково враховувати прагматичні аспекти перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Афанаскина Н. Ю. Киноперевод как объект исследования лингвистики, социологии, межкультурной коммуникации и теории перевода. Вестник Московского государственного областного университета. Серия «Лингвистика» 2017. № 4. С. 58–66.
2. Долгунова В. В., Фахрутдинов Р. Р. О переводе англоязычных кинотекстов художественных фильмов. Теоретические и практические вопросы лингвистики 2017. С. 149–153.
3. Прокопчук А. С. Лингвокультурные проблемы перевода названия (на материале фильма «Intouchables»). Вестник ВолГУ. Серия 9. Вып. 14. 2016. С. 174–177.

4. Федорова И. К. Кинотекст в инокультурной среде: к проблеме построения моделей культурных переносов. Вестник Пермского университета 2011. №1(13) С. 61–70.

5. Федорова И. К. Проблемы и возможности культурного трансфера в кинопереводе. Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики. 2018. № 2 С. 17–30.

Кравчук А. О.

*Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Поліщук Л. П.*

ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ, ЇХ ЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Лексика є однією з найдинамічніших складових будь-якої мови, оскільки саме у словах відображена дійсність мовця та його соціально-історичний досвід. Словниковий запас постійно змінюється: певні слова забуваються чи зовсім виходять з ужитку, або ж навпаки — вже існуючі поняття набувають інших значень чи з'являються зовсім нові, нікому не відомі раніше, слова. Розширення лексичного складу мови може відбуватись за допомогою словотвору у різних його проявах (використовується власний потенціал конкретної мови) або шляхом запозичення нових понять із інших мов. Саме збільшення кількості запозичень у словниковому запасі англійської мови та потреба у ретельному їх вивченні визначили актуальність даної роботи.

Метою дослідження став ретельний аналіз лексичного складу сучасної англійської мови, а також подальший розгляд особливостей, класифікації та ролі запозичених понять. Отже, перед нами постало завдання: дослідити слова іншомовного походження в англійській мові за допомогою теоретичного аналізу з подальшою систематизацією отриманих результатів. Окрім цього, під час роботи використовувався дескриптивний (описовий) метод.

На початку дослідження ми з'ясували, що кожна мова має власну лексику чи словниковий запас. Лексичний склад мови, або його словник включає всі слова мови та їх еквіваленти. [1, с. 6]. Інакше кажучи, слова конкретної мови утворюють її лексику. Однак словниковий запас — це не довільний набір слів, а свого роду система, до якої входять як «рідні», так і запозичені поняття. Для англійської мови одним із найбільш характерних способів збагачення словникового складу є саме запозичення слів.

Поняття «запозичення» не має єдиного та чіткого визначення. Наприклад, Войтенко К. І. зазначає, що «здебільшого ним позначають як мовний процес запозичення, так і результати цього процесу: тобто запозичення це і акт, в результаті якого одна мова засвоює елемент іншої мови, і сам запозичений елемент» [2]. Запозичення можуть з'явитися на будь-якому етапі існування мови. Як правило, вони стають результатом тісної та плідної взаємодії кількох країн у таких сферах як економіка, торгівля, наука, культура, політика і т.п. Досить типовим є запозичення понять із мови країни-сусіда. Деякі запозичення можуть з'явитись під час колонізації, окупації, військового завоювання чи інших насильницьких дій.

Аналізуючи лексичний склад англійської мови, ми виявили, що її словник є досить різноманітним, адже містить як рідні (корінні), так і запозичені слова. Досить цікавим є те, що кількість запозичених понять значно перевищує число рідних, що складають лише 30% усього словникового запасу англійської мови. На появу запозичень в сучасній англійській мові вплинули такі чинники як глобалізація торгівлі, зацікавленість у дослідженні культурної спадщини інших країн і їх природного світу, вихід Великобританії на світову арену, плідна міжнародна співпраця та посилення ролі ЗМІ й всесвітньої павутини.

Протягом останніх років лексичний склад англійської мови продовжує стрімко наповнюватись словами з різних мов. Класифікувати запозичення можна за різними ознаками, однак однією з найпоширеніших є класифікація за походженням (країною) запозиченого поняття. Станом на сьогодні в англійській мові можна знайти лексеми, що походять з близько 50 країн світу. У ході

дослідження ми виявили, що стрімкий розвиток Японії та її успішний вихід на міжнародну арену не міг не вплинути на частоту запозичень з даної мови. Саме цим шляхом в англійській мові з'явилися емої (емодзі чи смайлики), ikebana (ікебана), karate (карате), shiatsu (різновид масажу) та багато інших слів. Не менш поширеними є запозичення з італійської мови: calzone (традиційний італійський пиріг з сиром), gemelli (різновид локшини), brigatisti (член терористичної організації) і т.п. З іспанської прийшли такі поняття як bachata і salsa (бачата і чальса відповідно, стилі танцю чи музики), burrito (традиційна мексиканська страва) та estafa (обман або шахрайство). Запозиченнями з французької виявилися kilometrage (кілометраж), amour fou (палке, часто сліпе кохання), devore (оксамит), barricade (бочка з вином). До лексичного запасу англійської мови протягом останніх десятиліть додалися такі філіппінські слова: to gimmick (провести вечір в компанії друзів), kuya (брат, як правило — старший), tabuhalu (Вітаю!). Менш поширеними є запозичення з арабської (hijab – жіночий ісламський одяг), санскриту (satsang — спілкування з гуру), китайської (hoisin sause – солодкуватий китайський соус), грецької (gyro – гірос, традиційна страва з м'яса), німецької (gliding time – змінний графік), та ін.

Під час виконання даної роботи було виявлено, що роль запозичень у складі будь-якої мови є досить важливою, адже, як зазначав радянський лінгвіст Реформатський О. О.: «Немає жодної мови на землі, словниковий склад якої б обмежувався лише власними споконвічними словами» [3, с. 139]. Запозичення відіграють вагомий роль у складі англійської мови, адже число запозичених понять у ній складає близько 70 %, а цей показник є значно вищим у порівнянні з багатьма державами. Саме запозичення збагачують словниковий англійської мови, роблять її особливою та більш мелодійною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: навч. посібник для перекладацьких відділень вузів. Вінниця: Нова книга, 2003. 203 с.

2. Войтенко К. Класифікація запозичень в сучасних лінгвістичних дослідженнях URL: http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Philologia/60103.doc.htm (дата звернення: 29.10.2020).

3. Реформатский А.А. Введение в языковедение. Учебник для вузов под ред. В.А. Виноградова. 5-е изд. М.: Аспект Пресс, 2004. 536 с.

Кравчук Л. М.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Топачевський С. К.

ЖАНРОВІ І ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ

Політична діяльність відіграє важливу роль у житті суспільства. Від політичної позиції залежить репутація країни на міжнародній арені та її дипломатичні відносини з іншими державами. Саме спосіб презентації країни політичними лідерами визначає її імідж. За допомогою виступів політики звертаються як до міжнародного співтовариства, так і до громадян своєї країни. Політична промова – це завчасно підготовлений виступ, який оперує конкретними фактами, обґрунтовує власну позицію або позицію держави стосовно тієї чи іншої події, та містить позитивні чи негативні оцінки. Політичною промовою може бути парламентський виступ, що має на меті переконати слухачів в раціональності певної ідеї, заходу чи дії. Політична промова, яка одночасно є і публічним виступом, слугує ефективним способом для отримання визнання та демонстрації власного лідерства.

У межах класичної риторики, німецький науковець Д. Грісвелле дає наступне визначення політичної промови: «це явище відбувається, перш за все, як певна комунікація, за якої оратор повідомляє щось, та певна кількість людей, які стоять по відношенню до оратора навпроти, сприймають його та його промову, проявляючи при цьому єдність» [7, с.152]. На реакцію та сприйняття

публікою промови впливає не лише сам текст, а й сам оратор. Особистість оратора, ситуаційні обставини та настрої слухачів мають велике значення в процесі політичної промови та є невід'ємними елементами [7, с. 152].

Текст, або зміст промови повинен бути легким для сприйняття, зрозумілим для соціуму та «своєю інформацією, і вербальним її втіленням має відповідати активній чи хоча б пасивній мовній компетенції загальної маси членів етнічного колективу» [2, с.67].

Першим, хто розмежував промови на три класи був Арістотель. Він виділив судові, дорадчі та епідейктичні. За основу цього розподілу Арістотель поклав такі критерії, як комунікативна мета та темпоральна віднесеність. Мета у кожного з трьох типів промов є різною: дорадча промова сприяє прийняттю певного рішення чи його усуненню, обґрунтовує шкоду чи користь від подальших дій; епідейктична – вихваляє певну подію чи особу; під час судової промови оратор намагається звинуватити чи виправдати. Згідно темпоральної віднесеності: судова промова спрямована на події у минулому, епідейктична – звертається до теперішніх подій, дорадча – до майбутніх [1, с.41].

Сучасні політичні промови можуть не відповідати класичній типології Арістотеля, адже у теперішньому світі політичні діячі мають справу не тільки з підготовкою промов, а й виступають у новинах та беруть участь у дебатах, наприклад під час передвиборчого процесу, тому це і є причиною постійного розвитку та виникнення різноманітних видів промов.

При дослідженні структури і змісту політичної промови можна використати сучасні лінгвістичні теорії, що передбачають різноманітні ознаки виокремлення жанру. Т. В. Шмельова до структурного складу включає комунікативну мету, модель автора, концепцію адресованості, зміст події, чинники комунікативного минулого й майбутнього, а також і мовне оформлення [5, с. 22]. Інша дослідниця, О. А. Земська, жанротворчими критеріями вважає характер комунікації (офіційний / неофіційний), вид комунікації (особистісна / публічна), мету, кількість учасників, типову концепцію адресата (рівний /

підлеглий, жінка / чоловік), звернення до адресата або його відсутність, активність чи пасивність адресата [7, с. 205].

О. Й. Шейгал вважає однією з основних ознак, що дає підстави для віднесення певної політичної промови до конкретного жанру, характер основної інтенції. Власне ця ознака взята за основу запропонованої дослідницею класифікації, де виділяються такі жанри в межах політичного дискурсу:

- 1) ритуальні жанри (інавгураційна промова, ювілейна промова, традиційне радіозвернення);
- 2) орієнтаційні жанри (партійна програма, конституція, послання президента про стан у країні, звітна доповідь, указ, угода);
- 3) агональні жанри (лозунг, рекламна промова, передвиборчі дебати, парламентські дебати) [4, с. 9].

Під політичною промовою ми розуміємо усний текст, який проголошується політиком перед окремою аудиторією, за певних обставин, ставить назрілі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо виконання поставлених завдань. Цей вид виступу створюється з метою переконання, призначається для конкретного типу аудиторії. У політичній промові не тільки висвітлюються дії партій та уряду, але і справляється свідомий вплив на адресата.

Політичний дискурс англійською та українською мовами відноситься до числа лінгвоінтенсивних напрямів та являє собою сферу підвищеної мовної відповідальності. Це офіційна мова державної влади, засоби впливу якої різняться з мовними засобами, які використовуються у художній, публіцистичній та розмовній мовах.

Характерними ознаками політичного дискурсу на лексичному рівні мови є широке використання професійної політичної термінології та часте вживання книжних слів. Наприклад: *to affirm the promise, to delegate, a bailout, a vision, an allegiance, heterogeneous*. Також можна спостерігати наявність мовних кліше та штампів: *to tackle the real issues, to bear in mind, makes us exceptional, to sum up the above-said*.

У політичних промовах часто фігурують фразеологічні вирази: *to take smth for granted, to take options off the table, to go the distance, to go hand in hand.*

Д. Кристал в книзі “English As a Global Language” порівнює англійську мову з пилососом: “English is a kind of vacuum cleaner of languages – it sucks in vocabulary from any language it can get” [6, с. 89]. Дійсно, в промові Барака Обами можна відзначити численні запозичення, які головним чином походять із латинської та французької мов: *a priori, de facto, to commence, entire, completion.*

Українські перекладачі також оперують англійською лексикою: *європейська модернізація, європейська демократія, гарант Конституції.*

Для політичної мови, яка відрізняється високою щільністю інформації, типовим явищем є наявність загальноприйнятих аббревіатур та скорочень: 1) G8, USA, WMD; 2) ЄС, Кабмін, підприємства ВПК, ОБСЄ.

Б. Обама на початку своєї промови посилається на Декларацію незалежності США як найголовніший документ для усіх громадян, нього особисто. Це підтверджує єдність з народом і державою, і при цьому промова досягає своєї основної мети – позитивного впливу на свідомість слухачів. Порівняйте: *We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights, that among these are Life, Liberty, and the pursuit of Happiness* - Ми виходимо з тієї самоочевидної істини, що всі люди створені рівними і наділені їх Творцем певними невідчужуваними правами, до числа яких відносяться життя, свобода і прагнення до щастя [3, с.462]

У політичних промовах часто зустрічається безліч власних назв, що пояснюється їх прагненням привернути увагу не лише до реалій національної геополітики, а й міжнародної, підкреслюючи належність своєї держави до світової спільноти. Наприклад: *Asia, America, Africa, Middle East, Detroit, Seneca Falls, Selma, Stonewall, Appalachia, Newtown.*

Також у політичній мові слід виділити наявність великої кількості стереотипних зачинів, що може свідчити про шаблонність промов: *it may be argued that, it is worth dwelling on.*

Як висновок можна сказати, що новоутворення в лексиці політичного дискурсу привертають до себе особливу увагу. Наукові дослідження політичних процесів та тенденцій детермінують появу нових відкриттів, введення нових понять та термінів. Тому у політичному красномовстві фігурує багато неологізмів, запропонованих політиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мацько Л. І. Лінгвістична риторика. Наука і сучасність: Зб. наук. праць. Ч. 4. К.: Логос, 1999. С. 3-16.
2. Падалка О. В. Політична промова та її просодичні характеристики. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2012. № 6. С. 66–69.
3. Террі Голвей. Слова, що лунають крізь час. Найважливіші в історії людства промови, які змінили наш світ / пер. з англ. О. Гамурарь. К. : Вид. група КМ-БУКС, 2018. 480 С.
4. Шейгал Е. И. Инаугурационное обращение как жанр политического дискурса. Жанры речи. Саратов : [б. и.], 2002. № 3. С. 205-214
5. Шмелева Т. В. Речевой жанр: возможности описания и использования в преподавании языка. Русистика. Научный журнал актуальных проблем преподавания русского языка. Берлин : [б. и.], 1990. № 2. С. 20-32
6. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003. 202 p
7. Grieswelle D. Politische Rhetorik: Macht der Rede, öffentliche, Legitimation, Stiftung von Konsens. Deutscher Universitätsverlag, Wiesbaden, 2000. U

Луцко О. С.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Вискушенко С. А.

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ ЕКОЛОГІЇ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Актуальність дослідження визначається теоретичним і практичним значенням досліджень в галузі термінології, які набувають в період інтенсивного розвитку міжнаціональних контактів особливу значимість, а також конкретними проблемами антропогенного впливу на природу, що впливають на життєдіяльність живих організмів і навколишнього середовища.

Будь-яка термінологія виконує важливу роль в науковому пізнанні, оскільки вона є джерелом отримання, накопичення і зберігання інформації, а також засобом передачі науково-технічних знань. Тому проблеми, пов'язані із вивченням термінології, завжди були в центрі уваги вчених.

Термін (лат. *terminus* «кордо», «межа») – це слово чи словосполучення, прийняте у певній професійній сфері й уживане в особливих умовах [3, с. 708]. Терміном може бути будь-яке слово, що має чітку дефініцію, яка визначає іменоване поняття і жорстко обмежуючу понятійну сферу. Існують різні точки зору лінгвістів, що визначають основну функцію терміну і його відмінні риси. Так, Г.О. Винокур вважав, що «особлива функція, в якій виступає слово як термін, – це функція називання» [2, с. 56].

Англійська терміносистема екології сформувалася як результат взаємодії багатьох наук – сільського господарства, ботаніки, зоології, географії. Можна виділити три основних етапи розвитку англійських термінів екології.

Перший етап (з найдавніших часів до першої половини ХІХ сторіччя). Зародження екології почалося в далекій давнині. За структурними характеристиками терміни цього періоду діляться на прості, похідні й двокомпонентні складні терміни. Наприклад: *grass, grow, land, cliff, meadow, bulb, green, cloud, wave, dominant, climate, nature, lowland, acid-fast, heat-resistant*.

Другий етап (друга половина ХІХ сторіччя – перша половина ХХ сторіччя). На даному етапі екологія з біологічної науки починає поступово перетворюватися в науку, що має відношення не тільки до природи, а й до людського суспільства. У першій половині ХІХ століття з'являється чітко

виражене екологічне спрямування в наукових дослідженнях ботаніків і зоологів, формуються спеціальні розділи екологічного змісту в межах ботаніки та зоології, що знаходить своє відображення в термінах. З'являються двокомпонентні термінологічні сполучення з першим компонентом «eco» і «bio», наприклад, *ecotype, biocycle, bio-bubble*.

Третій етап (з другої половини ХХ століття по теперішній час). Розширення кола проблем в екології призвело до збагачення екологічної лексики новою термінологією, пов'язаної, насамперед з використанням природних ресурсів і охороною навколишнього середовища. Наприклад: *ecological footprints, dirty energy, solar-powered car, heat island effect*.

Переклад термінів-словосполучень є особливою складністю, тому що вони складаються з ланцюжка слів, які між собою не пов'язані службовими словами. Як правило, головне слово термінологічного словосполучення знаходиться в кінці, і переклад терміну виконується від останнього слова до першого з додаванням відсутніх смислових компонентів.

Знання основних категорій, понять і термінів обумовлено, перш за все, необхідністю правильної орієнтації в складному масиві мови екології. Важливо розуміти, що точне значення термінів необхідно для правильного розуміння іншомовної інформації [1, с. 3-6].

Як і будь-які терміни в мові, екотерміни представляють собою найчастіше виклик для перекладача, оскільки далеко не завжди буквальный переклад може бути прийнятним для їх передачі з мови оригіналу (МО) на (мову перекладу) МП.

Багато в чому вибір оптимального способу перекладу для екотермінів детермінований, по-перше, структурно-типологічними особливостями МО і МП, приналежності або не приналежності екотерміна до лексико-семантичної розряду інтернаціональної лексики і, як наслідок, можливістю або неможливістю їх буквального перекладу, а також особливостями менталітету носіїв МО і МП, їх мовними і ширше – культурними традиціями.

Таким чином, можна зробити висновок, що екологічна проблематика є не тільки однією з найскладніших, але і однією з найважливіших тематик

перекладацької діяльності. Тому фахівець, який здійснює переклад такого роду текстів, повинен не тільки добре володіти іноземною мовою, а й розбиратися в даній тематиці, добре знати пов'язану з нею іншомовну і українську термінологію, вміти грамотно викладати свої думки на мові перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Барабанова О., Колган О. Деякі аспекти деривації термінів гірництва. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 3 – 6.
2. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии. Сборник статей по языковедению. М.: Моск. ин-т ист., филос. и лит-ры, 1939. Т.5. С. 3 – 54.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / за ред. В.Н. Ярцевой. – М.: Научное изд-во "Большая Российская энциклопедия", 2002. 708 с.
4. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство : підручник. Львів: Світ, 1994. – 216 с.

Мяновська О. Д.

*Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доцент Нідзельська Ю. М.*

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТАФОРУ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Перш за все, варто зазначити, що сьогодні значну увагу вивченню метафори в сучасному англomовному політичному дискурсі приділяють лінгвісти, зокрема здійснюють детальний аналіз сучасних англomовних публіцистичних текстів.

Мета цієї статті полягає у розгляді загальних особливостей ментально-мовної структури, політичної метафори. *Завдання статті* визначити поняття дискурс, “політичний дискурс”, його основні особливості, виокремити розуміння метафори Аристотелем, висвітити основні особливості метафор у мовознавстві.

Вивченню метафори присвячено праці Н. Арутюнової, Дж. Лакоффа, М. Джонсона, В. Блека, М. Осборна, В. Телії та ін. Об’єктом нашого дослідження є метафора, яку часто розуміють як використання слів у переносному значенні, яке базується на основі аналогії, схожості, порівнянні. Згадане щойно явище відоме ще з античності, не втратило своєї актуальності сьогодні.

Актуальність роботи зумовлена тим, що все більше поширеним явищем в засобах масової інформації стає політична метафора. Відтак, метафора в політичному дискурсі служить для відображення реального світу, для створення яскравих образів, які мають потужний маніпулятивний потенціал. Ця структура мислення та мови допомагає зрозуміти незрозуміле, розширювати або звужувати поняття при необхідності. Крім того, актуальність дослідження полягає в тому, що сучасна політична метафора активно реагує на актуальні події в країнах і світі.

Отже, варто, перш за все, розглянути те, яким чином термін «дискурс» розуміється в сучасних лінгвістичних дослідженнях, він є близьким за змістом до терміну «текст», проте дискурс підкреслює динамічний, тобто той, що розгортається в часі, характер мовного спілкування. З іншого боку, текст розглядається переважно як статичний об’єкт, тобто як результат мовної діяльності. Однак варто пам’ятати, що іноді дискурс може включати у себе одночасно два компоненти: динамічний процес мовної діяльності та її результат (тобто текст). У сучасній науці дискурс розуміється як складне явище, що складається з учасників комунікації, ситуації спілкування і також самого тексту. Іншими словами, ми можемо припустити, що дискурс є абстрактним інваріантним описом структурно-семантичних ознак, що знаходять свою реалізацію в конкретних текстах.

Добре відомим вважаємо факт, що у сучасній лінгвістиці диференціюють два аспекти, *створення*, або породження дискурсу (обдумування, планування, говоріння, оформлення) і *розуміння* дискурсу (слухання, сприйняття письмового тексту або інтерпретація). Відомим є розуміння дискурсу як мовлення, яке занурене у життя.

Важливою складовою дискурсу є категорія учасників спілкування, тому що саме вони є творцями тексту. У мовознавстві виділяють особистісний і інституційний різновиди дискурсу. Учасники особистісного дискурсу виявляють якості своєї мовної особистості за допомогою художнього дискурсу. Політичний дискурс, як відомо, науковці включають саме до різновидів інституційного дискурсу.

Таким чином, варто підкреслити, що *політичний дискурс* є набором, сукупністю, системою «всіх мовних актів, які використовуються в політичних дискусіях, а також правил публічної політики перевірених досвідом». Мета політичного дискурсу полягає у завоюванні та утриманні політичної влади. На наш погляд, завдяки такому розумінню політичного спілкування перед нами виникає широкий підхід до вивчення його складного змісту [3, с. 373].

Часто зазначають, що метафора є надзвичайно важливою у мовознавстві, виникла завдяки вченням Аристотеля. Ми погоджуємося з тим, що без метафори складно було б уявити мову. Метафори виражають концепти, зміст яких утілено у буденній свідомості носіїв мовлення. На думку Арутюнової Н. Д. метафора слугує тим знаряддям думки, за допомогою якого стає можливим досягнути найвіддаленіших ділянок концептуального поля людини [2, с.5], варто погодитися з таким поглядом.

Відомим основним видом метафори є уособлення або ж персоніфікація, сутність якої полягає в тому, що ознаки живої істоти переносяться на щось неживе, на неістоту, відтак, вона здатна діяти як істота. Більше того, метафори застосовують у різних сферах життєдіяльності, вирізняють військові, спортивні, медичні, наукові, рекламні та інші її різновиди.

Важливо зазначити, що метафору, а саме концептуальну, досліджували Дж. Лакофф, М. Джонсон. Вони вважали важливим у процесах метафоризації перенесення ознак з одного домена до іншого, підкреслювали, що навіть буденне мислення та поведінка є метафоричними за своєю суттю. У політичній комунікації метафора використовується на межі індивідуального і загального. Можливо, це пов'язано з тим, що тут переплітаються, з одного боку, політологічна, юридична, економічна лексика і термінологія, а з іншого – експресивна та оцінна лексика текстів, розрахованих на широку аудиторію.

Важливим є підкреслити існування робіт М. Осборна для аналізу метафоричних структур, зокрема вони присвячені присвячені архетипічним метафорам. Вони слугували важливою відправною точкою відліку для дослідницької традиції вивчення метафор в риторичному напрямку політичної лінгвістики [4, с.115]

Для більш ефективного впливу на реципієнта і досягнення максимального результату все частіше до складу метафори в сучасних засобах масової інформації включається особлива лексика, яка не є характерною для публіцистики, а саме: жаргонізми, сленгізми, просторіччя, які ніби роблять прозорим і зрозумілим складний для розуміння незацікавленої аудиторією текст. Завдяки метафорі, публіцистичний текст стає виразним. Ми погоджуємося, що складним питанням для лінгвістики є класифікація і адекватний переклад політичної метафори.

Варто підкреслити, що за аналогією з дослідженням політичної метафори, різними підходами до її визначення, класифікації, існують напрямки, що досліджують політичну метафору, що систематизують та формують уявлення про неї. Перший напрямок вивчає більш традиційні погляди на метафору, спираючись ще на праці Арістотеля. Вчені мають нам увазі розуміння метафори як прикраси думки, що допомагає здійснити вплив на аудиторію. Таким чином, теорія метафори Арістотеля базується на стійкій семантиці слова. Він розглядає метафору поза її оточенням, як окремо взяте слово поза мікроконтекстом і макроконтекстом.

Існує думка, що від визначення метафори Арістотеля походить традиція субститутивного підходу до аналізу метафори або теорії метафори як заміщення, який ґрунтується на тому, що будь-який метафоричне вираз використовується замість еквівалентного буквального вираження. Субститутивна теорія слугувала підставою для поширеної порівняльної теорії до аналізу метафори, основи якої містяться в «Риторичі» Арістотеля. Порівняльна точка зору на метафору є теорією, за якою в основі метафори лежить демонстрація подібності або аналогії. Для цього вченого типовим є широке розуміння метафори як еліптичного або стисненого порівняння, для нього є очевидним, що вдало ужиті метафори будуть в той же час і порівняннями, а порівняння, навпаки, будуть метафорами [1, с. 173]. Виділяючи функції метафори, Арістотель насамперед підкреслює, що метафора є простим орнаментальним засобом, значимість якого полягає у тому, щоб зробити мову більш вигадливою, привабливою, виразною, він акцентував увагу на тому, що метафори властиві для поетичної мови.

Другий напрямок вивчення політичної метафори базується на когнітивному підході, завдяки якому метафора являє собою досить ефективну форму мислення, є ефективною для розуміння нових реалій, для прагнення подивитися по-новому на раніше відомий, вивчений об'єкт, змінити, звичну картину світу. Провідну роль в становленні цього напрямку відіграли американські лінгвісти, які займаються дослідженням когнітивних функцій метафори, Дж. Лакофф і М. Джонсон. Риторичний або семантико-стилістичний і когнітивний напрямки є ключовими для політичної метафорології.

Політична метафора є популярним і продуктивним засобом виразності в межах сучасного політичного мовлення, який слугує не тільки інструментом опису і оцінки об'єктивної дійсності, засобом її пізнання, але також інструментом для створення нової авторської дійсності. Метафори є полісемантичними, є ефективними інструментами впливу на особу на групи людей.

У перспективі дослідження вивчення особливостей перекладі політичних метафор з англійської на українську мову, їх основних семантичних властивостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арістотель. Зібрання творів в 4-х томах. Том 4. Москва, Думка, 1983. 793с.
2. Арутюнова Н.Д. Метафора і дискурс, Теорія метафори. Москва, 1990.32с .
3. Арутюнова Н.Д. Мова і світ людини: Мовна метафора (синтаксис і лексика). Москва, 1999. 896 с.
4. Осборн М. Архетипна метафора в риториці. Політична лінгвістика. 1997. 126 с.

Назола В. В.

*Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доцент Полховська М. В.*

ТВОРЧИСТЬ ШЕКСПІРА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У РАНЬО НОВОАНГЛІЙСЬКИЙ ПЕРІОД

Мова В. Шекспіра відноситься до новоанглійського періоду, охоплює другу половину XV століття і першу половину XVIII століття. Він характеризувався становленням і подальшим розвитком норм англійської мови. У цей період на всій території Англії була поширена загальнонародна мова, що складався з декількох діалектів. Зрозуміло, діалекти суттєво різнилися між собою, проте їх граматична будова і словниковий склад були настільки схожі, що їх носії вважали себе представниками однієї і тієї ж мови.

Вільям Шекспір (1564 - 1616) є одним з найбільших драматургів не тільки його часу, але і всіх часів. Він ввів величезну кількість слів, що збереглися в англійській мові. Оскільки він писав для лондонської публіки, він не використовував різні діалекти і не використовував слова вузької спрямованості, його слова були зрозумілі широкій публіці. Однак у наш час читати Шекспіра в

оригіналі, навіть носіям мови, досить складно, тому що він використовував живу мову свого часу.

Наприклад, в кінці комедії «Як вам це сподобається», фраза Розалінди «Good wine needs no bush» («Хороше вино не потребує куща») викликає труднощі для розуміння, хоча всі слова в ній прості і зрозумілі. Щоб зрозуміти, що мала на увазі Розалінда і, відповідно, сам автор, нам необхідний коментар, де було б зазначено, що в той час над дверима винних лавок висіли не вивіски, тому що багато хто не вмів читати, а зв'язка гілок. Саме цю саму зв'язку і називали кущем («bush»). Дослівно виходить «Хороше вино не потребує вивіски (тобто реклами)», тобто «хороша комедія не потребує епілогу» [1, с. 5].

Головна особливість мови Шекспіра - це створення нових слів. Він придумав величезну кількість складових прикметників. Наприклад, *starcrossd lovers* - закохані, які народилися під нещасливою зіркою, *deathmarkd love* - зазначена смертю, вмираюча любов [1, с. 8].

Складання слів є типовою рисою словотворчості Шекспіра. Сюди відносяться в першу чергу складні прикметники, які так характерні для стилю Шекспіра. Але чудово не те, що Шекспір ввів у свої твори багато нових слів. Чудово, що велика кількість їх втрималася в англійській літературній мові. Причина не тільки в тому впливі, який справив Шекспір і зі сцени, і через численні видання його творів, а й у самому підході Шекспіра до задачі розширення словника.

Торкаючись безлічі областей життя, Шекспір майже не чіпав вузьких термінів, зрозумілих лише знавцям, а також майже не торкнувся англійських діалектів, так як писав для лондонської публіки. Крім того, Шекспір ніколи не зводив індивідуалізацію мови своїх героїв до копіювання будь-яких дрібних особливостей. Виняток становлять лише кілька другорядних персонажів. Так, наприклад, химерні лінгвістичні хитрощі Озріка в «Гамлеті» були насамперед типові для евфуїстичних джентельменів. Шекспір не копіювати мовної дійсності. Але він широко використовував її для вираження думок і почуттів, а також характерних і разом з тим завжди типових особливостей своїх персонажів.

Оцінюючи слова, введені або створені Шекспіром, потрібно пам'ятати, що Шекспір писав для строкатого натовпу «театру широкої публіки» (public theatre), партер якого заповнювався народним глядачем, переважно підмайстрами. Цьому строкатому глядачеві повинна була бути знайома більшість вживаних Шекспіром слів.

Якщо говорити про мову Шекспіра слід згадати і випадки пересування слова з однієї граматичної функції в іншу. Серед своїх сучасників Шекспір і тут стоїть на першому місці. Перетворюючи, наприклад, іменник в дієслово, Шекспір як би «упредметнює» дієслово і домагається тієї конкретності і разом з тим стислості, яка взагалі характерна для його стилю. Насиченість образністю є особливо типовою рисою стилю Шекспіра. «Кожне слово у нього картина», - сказав про Шекспіра поет Томас Грей. Великий драматург насамперед прагнув до компактності, до того, щоб кожне слово виражало, по можливості, цілу думку, емоцію або образ.

Для стисненого стилю Шекспіра також типові еліптичні форми, що не затемнюють сенсу, а лише надають синтаксису своєрідний колорит. Таким чином, мова Шекспіра не тільки володіє особливою колоритністю та самобутністю, а й відображає всі особливості мови своєї епохи, так як взаємодія художньо-літературної мови та мови розмовної була типовою рисою XVI століття. В результаті ретельного аналізу різних письмових документів як літературного, так і нелітературних характеру, Г. Уальд приходить до висновку, що «слід всіляко підкреслити найтісніший зв'язок між розмовною літературною мовою і мовою англійської літератури. Мова, на якій Шекспір говорив, була тією мовою, на якій він писав».

Проте багатство мови У. Шекспіра полягає не стільки в кількості слів, скільки у величезній кількості значень і відтінків, в яких він вживає слово. Його мова виділяється своїм семантичним багатством. І причина цього в тому, що Шекспір черпав значення і відтінки значень слів з народної мови своєї епохи. У період правління Єлизавети I сучасна англійська літературна мова ще не була сформована остаточно, багато значення слів не були обмежені визначеннями

тлумачних словників, і не всі мовні норми були встановлені. Тому особливості його мови не є свідомим порушенням тих самих норм [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке / В.В. Виноградов // Исследования по русской грамматике: избранные труды. Москва, 1975. С. 53-87.
2. Слинин Я.А. Об итерированных модальностях в современной логике. Санкт-Петербург, 1970. 288 с.

Наймушина О. О.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Борисенко Н. Д.

ПРОЯВ МОВНОЇ АСИМЕТРІЇ У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ

Переклад сучасного аудіовізуального контенту багато чим завдячує стрімким темпам розвитку кіновиробництва й практично не обмеженому глядацькому досвіду. Йдеться також про можливість споживання й творення, інтерпретованого перекладачем, нового продукту, без обмежень у культурному просторі, зважаючи на мовні й часові ліміти та трактування. Це можливо саме завдяки якісному дубляжу, що спирається на уважність перекладача, зануреність у оригінал і оцінення його адекватності, наслідування певної стилістики й необхідність знайти відповідний український еквівалент. Займаючись теоретизацією перекладацької діяльності художніх фільмів, завжди звертаємось до питань мовної асиметрії, котрі досліджуються також Г. Яворською, І. Кобозевою, та іншими лінгвістами [1, с. 50-52; 2, с. 340]. Отож, метою нашої статті є дослідження особливостей вищезгаданого явища шляхом його виявлення у перекладах художніх фільмів.

Опанування структурних співвідношень та еквівалентності між мовами у рамках теорії та практики перекладу є актуальним та пов'язане з категоріями симетрії та асиметрії в мові. В актуальних мовознавчих дослідженнях ці поняття становлять найважливіші методологічні категорії, репрезентуючи ґрунтовні ознаки структури та функціонування усіх мов. З огляду на зростання зацікавленості міжкультурною комунікацією та нинішніх перспектив трансформації знаків однієї мовної системи в іншу, модель *симетрії / асиметрії* є вкрай актуальною. Зазначені вище поняття є однією з загальних категорій пізнання, що застосовуються у розмаїтих галузях наукового знання: інформатиці, кібернетиці, психології, соціології, лінгвістиці тощо. У зв'язку з міжгалузевим характером згаданого феномена, визнаємо раціональним здефініювати поняття «симетрія» та «асиметрія». Академічний тлумачний словник пропонує наступне визначення терміну: «Симетрія (з грецької – співмірність) – розмірне, пропорційне розміщення частин якогось цілого щодо центру, середини.» [3, с. 176]. Натомість спільногалузеве поняття представляє наступним чином: «Асиметрія – брак або порушення симетрії; несиметричність, нерозмірність.» [4, с. 66].

У мовознавчих дослідженнях симетрія / асиметрія – чільні текстові категорії, що, на думку науковців, скріплюють зрівноважують осібні частини у тексті та створюють ритмічну організацію окремого твору [5, с. 180]. Тому, текст є своєрідною моделлю структурної організації – єдністю симетрії й асиметрії. Термін «міжмовна асиметрія», яким послуговується перекладознавець М. Гарбовський, аналізує як феномен, що існує за обставин проблематики перекладу виразів двох мов (діалексем), що подібні за зовнішньою формою. Дослідник відносить асиметрію до міжмовних явищ, пов'язаних з історичною традицією, натомість інструментом перекладу, опцією обраною перекладачем, або прийомом у перекладі називає деформацію.

Згідно з Т. Некряч, котра на основі автоперекладу ввела в перекладознавче користування поняття асиметрії, остання є ефектом несполучності систем різних мов [6, с. 191-196]. Сучасна дослідниця-перекладач відзначає, що неодномірність

систем різних мов, що пов'язані перекладом, спричиняє асиметрію – розбіжності мовних знаків, яка зобов'язує до пошуку такого еквіваленту, який найточніше і найповніше розкриває замисел автора.

Проілюструємо описане явище, пов'язане з трансформацією тексту у перекладі. Наприклад:

Detective Nock: «A mysterious professor who won't admit he's had something stolen from his house?» [7].

Детектив Нок: «Таємничий професор не хоче сказати що у нього вкрали?» [6].

Помітимо, що вираз *from his house* взагалі не перекладений, проте це упущення не змінило сенсу репліки. На екрані ми бачимо, як сержант і детектив вийшли з будинку Алана Тюрінга, де розпитували його про скоєне пограбування, тому візуальне доповнення сприяє позитивній оцінці перекладу.

Наступний приклад ілюструє зміну акцентів у запитанні. Замість суб'єктивізації запитання, перекладач, натомість, послуговується акцентуванням на об'єкті запитання, оминувши особовий займенник, що стосується комуніканта.

Як от:

Alan Turing: «Would you prefer I make a joke?» [7].

Алан Тюрінг: «Ви чекали на жарти?» [8].

Наступний приклад демонструє достосування перекладу до системи вимірювання дистанції у країні реципієнта, коли милі конвертовані у кілометри для зручності розуміння. Також цікавим є емоційне підсилювання лексеми *chap*, що означає *a man, particularly of gentlemanly nature* завдяки поданому перекладу *карлик* (зважаючи на карикатурне, висміювальне переконання у малому зрості Гітлера), замість подавання у значенні *хлопець, джентльмен* [9].

Наприклад:

Commander Denniston: «But you realize that 600 miles from London there's this nasty chap named Hitler who's looking to engulf Europe in tyranny?» [7].

Командер Денністон: «Ви усвідомлюєте, що за 1000 кілометрів від Лондона сидить мерзенний карлик Гітлер, який хоче втопити Європу у Тиранії?» [8].

Підсумовуючи, зазначимо, що перекладачі, котрі є відповідальними за успішну та вірну міжкультурну комунікацію, що відбувається шляхом сприйняття вторинного тексту реципієнтом, застосовують необхідний когнітивний досвід саме у тій сфері життя, компонент котрої пропонується у оригіналі. Відповідно, коли йдеться про переклад кінофільмів, перекладач випускає ті фрази, які відновлюються глядачем з контексту, змінює тип висловлення та адаптує поняття мови-джерела до цільової мови з метою збереження прагматичного ефекту оригіналу. Ситуативна асиметрія є чинником, що нашоухує на трансформації висловлювань та деформації способу подачі інформації. Даний аналітико-теоретичний підхід до процесу виявлення асиметрії в українських перекладах англійських художніх фільмів використовуватиметься у подальших дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Яворська Г.М. Лінгвістика в дослідженні міждисциплінарних об'єктів (до аналізу колективних ідентичностей). Мова. Людина. Світ: До 70-річчя проф. М.П. Кочергана. КНЛУ. 2006. С. 46-59.
2. Кобозева И.М. Две ипостаси содержания речи: значение и смысл // Язык о языке. 2000. С. 304-359.
3. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства. Наукова думка. 1970—1980. Том 9. 1978. С. 176.
4. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства. Наукова думка. 1970—1980. Том 1. 1970. С. 66.
5. Гарбовский Н. К. Теория перевода: Учебник. 2004. С. 544.
6. Некряч Т.Є. Перекладацькі стратегії відтворення власних імен як форманту сюжету у драматичних творах (на матеріалі автоперекладів). Проблеми семантики слова, речення та тексту. КНЛУ. 2008. Вип. 15. С. 123-127.

7. The imitation game. Black Bear Pictures. Filmnation Entertainment. 2014. URL: <https://ww1.2gomovies.net/movie/watch-the-imitation-game-2014-free-movie-online-gomovies/watching/> (дата звернення: 13.10.2020).
8. Гра і імітацію. Дубльовано студією Третьяков Продакшн. 2015. URL: http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/6934-gra-v-mtacyu.html (дата звернення: 13.10.2020).
9. EC Brighton. English language School Blog. British Slang – a List of Colloquial Words and Phrases. 2019. URL: <https://www.ecenglish.com/en/social/blog/brighton/2019/05/20/british-slang-list-colloquial-words-phrases> (дата звернення: 13.10.2020).

Петренко Б. О.

Наукові керівники: кандидат філологічних наук,

доцент Борисенко Н. Д.;

кандидат психологічних наук,

доцент Дячук Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ

Образ літературного персонажа складається з багатьох елементів, таких як зовнішність, вдача, темперамент, захоплення та інтереси, погляди на життя і соціальний статус. Ці особливості формують поняття *ідіолекту* та можуть виявлятися на всіх рівнях мови: фонетичному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. На кожному з цих рівнів мовні характеристики знаходять своє індивідуальне вираження, утворюючи психологічний та соціальний портрет персонажа, який розкривається читачеві не лише через дії та поведінку людини, а й за допомогою його мовлення.

Мета нашої розвідки полягає у дослідженні особливостей та функцій персонажного мовлення у романі Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» [1].

Мовна характеристика – це образний засіб зображення персонажів твору, наділених певними рисами характеру і являють собою суб'єктну групу (в

контексті історії, тимчасової епохи, суспільного розвитку), який створюється індивідуальною манерою мови, її емотивною забарвленістю, стилем мовлення і вибором лексичних одиниць для вираження власних думок, умінням будувати повне висловлювання. Мовний портрет трактується як сукупність зовнішньої форми і смислового підтексту реплік, експресивних форм мови, аналізуючи які читач зможе сформувати власне уявлення про персонажа і його характерні риси, тим самим розкривши образ [2; 3].

У літературному тексті мовлення персонажів – важливий засіб, що використовується для їх зображення та розкриття їхнього внутрішнього життя. У прямій або непрямій мові через вживання особливої лексики і фразеологізмів, особливого фонетичний складу цієї мови формується образ і характеристика героя твору. Отже, персонажі, що відрізняються за віком, вдачею, професією тощо, також відрізняються за особливостями мовлення.

Найчастіше виділяють чотири функції особливостей мовлення. Характерологічна функція допомагає індивідуалізувати персонажа, показати його унікальні риси, його статус та поведінку. За допомогою видільної функції автор створює образ, що легко запам'ятовується та відрізняється від інших. Порівняльна функція дозволяє легко порівняти героїв твору, їхні реакції та поведінку в певній ситуації протягом одного епізоду. Психологічна – грає важливу роль в розкритті його особистості, оскільки в певних словах знаходять відбиття пережиті ним емоції і той психологічний стан, в якому він перебуває [3].

Особливості персонажного мовлення поділяємо на дві групи. Перша група представлена особливостями мовлення, типовими для певної групи людей. Вона включає одиниці розмовної мови, місцевих діалектів, жаргону. Друга – складається з особливостей мовлення, які є індивідуальними та унікальними: шепелявість, погана артикуляція [2]. Індивідуальні особливості мовлення представлені, наприклад, надмірно частим вживанням певних слів. Іноді мовлення персонажа перевантажене "порожніми" словами або словами для заповнення паузи, щоб показати балакучість героя тощо. На морфологічному

рівні мовні особливості реалізовані, коли персонаж прагне надмірно використовувати певну морфему. На синтаксичному рівні мовлення персонажа може бути багатим на певні типи синтаксичних структур, занадто короткі, або занадто довгі речення [4; 5].

Розглянемо приклад реплік головної героїні напівавтобіографічного роману Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» [1] Естер Грінвуд. У романі авторка досліджує теми психічних захворювань, смерті та індивідуалізму з точним добором розмовних слів, розкриваючи теми читачеві з негативними образами. Між описами, анекдотами та свідченнями Плат змінює свій синтаксис із такими засобами, як полісиндетон та асиндетон. Усі ці прийоми та особливості сприяють загальному тону авторки темної та сардонічної відвертості. Естер Грінвуд - молода та освічена дівчина, тому її манера мовлення досить чітка та стисла. Вона описує буденні предмети, такі як «*nicotine-yellow nails*» Дорін [1, с.5] та колірну гамму будівлі «*based on liver*» [1, с.89]. Психічний стан головної героїні вимагає, щоб її манера мовлення була лаконічною, оскільки лаконічність може трактуватися як засіб передачі відсутності емоцій у героїні [6]. У романі авторка використовує різноманітні структури речень. Короткі речення є простими та сухими, що сприяє зображенню відсутності емоцій у Грінвуд, в той час, як довгі речення часто мають описовий характер. Описуючи «*long stream of visitors*» [1, с.202], які приходять до неї у виправні установи, Плат використовує загальне речення, щоб передати непосильне роздратування Грінвуд великою кількістю відвідувачів. Хоча наступні речення граматично неправильні, і авторка, і героїня є освіченими людьми, тому використання унікальної структури речень є обдуманим:

My mother was only one in a long stream of visitors -- my former employer, the lady Christian Scientist, who walked on the lawn with me and talked about the mist going up from the earth in the Bible, and the mist being error, and my whole trouble being that I believed in the mist, and the minute I stopped believing in it, it would disappear and I would see I had always been well, and the English teacher I had in high school who came and tried to teach me how to play Scrabble, because he thought

it might revive my old interest in words, and Philomena Guinea herself, who wasn't at all satisfied with what the doctors were doing and kept telling them so [1, с.202].

Таким чином, у літературному тексті за допомогою мовлення персонажа зображується та розкривається його внутрішнє життя. Тема розглянутого нами роману Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» [1] про психічну нестабільність створюється відвертими, темними та сардонічними елементами. Роман написаний різними за структурою реченнями, довгими та короткими, з використанням таких засобів, як асиндетон та полісиндетон, що створюють бажаний ефект для читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Plath S. *The Bell Jar*. London : Faber & Faber, 1966.
2. Rodionova M. Yu. Characterization through Speech in Fiction and Literary Translation. *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*. 2018. № 5. С. 821–831.
3. Борунов, А. Малыгин, В. Средства создания речевой портретной характеристики персонажей в творчестве Р.Н. Митрий. В *Филологических науках. Вопросы теории и практики*. 2013. № 8. С. 34–37.
4. Давлетова Т.А. Персонаж художественного произведения как языковая личность. *Вестник ВГУ. Серия Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2016. № 2. С. 11–14.
5. Хартунг В. Ю. Речевая характеристика персонажа на различных уровнях текста как средство интерпретации художественного образа. (на материале произведений Р. Даля). *Филологический аспект*. 2019. № 2. С. 31–33.
6. Hunt D., Carter R. Seeing through *The Bell Jar*: Investigating Linguistic Patterns of Psychological Disorder. *Journal of Medical Humanities*. 2012. № 33. С. 27–40.

Пилипко Д. Ю.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

ТЕРМІН ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Однією з найбільш істотних змін є стрімке зростання у лексичному складі мови кількості термінів, що становлять переважну частину лінгвістичного фонду. Тому виникнення потреби вивчення закономірностей утворення термінів, їхньої структури та семантики, аспектів упорядкування та перекладу є цілком природним, а термінологія стала невід'ємною складовою сучасної національної мови. Вивчення термінологічної лексики починається з визначення терміна, однак однастайності серед науковців, що досліджують це питання, наразі не існує. Протягом декількох десятиліть вчені-лінгвісти намагаються якомога детальніше дослідити теорію терміна, його місце в мові, системі знань тощо.

Наразі загальноприйнятого визначення поняття «термін» не існує. Б. Головін, наприклад, наводить 7 визначень цього поняття, а В. Даниленко – цілих 19, підкреслюючи, що цей список неповний і його можна продовжувати. Таке різноманіття визначень можна пояснити передусім тим, що термін є об'єктом вивчення низки наук, і кожна наука прагне виокремити у ньому ознаки, суттєві з її точки зору. Тобто лінгвістичне визначення терміна зосереджується на його мовних аспектах, логічне визначення – на логічних аспектах тощо. Неприйнятність більшості визначень полягає саме у спробі поєднати різнохарактерні ознаки терміна, а поєднання в одному визначенні ознак багатоаспектного об'єкта є принципово неможливим та логічно неправомірним [3, с 20].

Надзвичайно емко визначає термін О. Герд: «це одиниця конкретної природної або штучної мови (частіше слово або словосполучення), що існувала раніше або була спеціально створена та якій притаманне спеціальне термінологічне значення, виражене або у словесній формі або в тому чи іншому формалізованому вигляді і досить точно і повно відображає основні, суттєві на конкретному етапі розвитку науки ознаки наявного наукового поняття» [1, с. 4].

М.М. Глушко констатує, що «термін – це слово або словосполучення для вираження понять і позначення предметів, яке володіє, завдяки наявності у нього суворості і точної дефініції, чіткими семантичними кордонами і тому однозначне в межах відповідної класифікаційної системи» [2, с. 114].

Е.Ф. Скороходько зазначає, що «термін – слово чи словосполучення, яке виражає спеціальне поняття науки, техніки або іншої галузі людської діяльності, та має дефініцію, яка розкриває ті ознаки цього поняття, що є релевантними саме для цієї галузі» [4, с. 32].

Отже, взявши до уваги та узагальнивши наведені визначення, можна сказати, що термін – це слово чи словосполучення, що виражає професійне поняття тієї або іншої галузі знання чи професійної діяльності, існує у відповідній терміносфері, має власну дефініцію та реалізує своє значення у фаховій комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Герд А. С. Значение термина и научное знание Научно-техническая информация. Сер. 2. 1991. № 10. С. 1–14.
2. Глушко М. М. Функціональний стиль мови суспільства і методи його дослідження. Москва: Мысль, 1974. 140 с.
3. Лейчик В. М. Терминоведение. Предмет, методы, структура. (Изд. 2-е, исп. и доп.). М., 2006. 256 с.
4. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті. Київ, 2006. 99 с.

Пилипчук В. В.

*Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доцент Зорницький А. В.*

РІВНІ АВТОРСЬКОГО ІДЕОСТИЛЮ

Ідіостиль, як комплексне поняття, має розглядатися як ціле з одного боку, але з іншого боку ретельного вивчення заслуговують і виділяються рівні ідіостиля окремо. Говорячи про рівні ідіостиля, необхідно звернутися до

пов'язаного з ним поняття «мовної особистості». Оскільки ідіостиль є сукупність особливостей ідіолекта (всього корпусу творів) того чи іншого автора, в яких він реалізує свою індивідуальну мовну особистість, можна сказати, що ідіостиль-це засоби реалізації індивідуальної мовної особистості в мовних творах, що відрізняють мову автора від узусу. Ці засоби дозволяють реалізовувати мовну особистість на всіх її рівнях.

Ідіостиль реалізується на рівні стилістики, лексики і семантики. З точки зору стилістики, при розгляді вербально-семантичного рівня мовної особистості і ідіостиля увагу дослідників звертається на різні засоби виразності:

1) виразні засоби фонологічної рівня (алітерація, асонанс, ономатопея, морфологічна рима);

2) виразні засоби синтаксичного рівня (паралелізм, стилістична інверсія, перерахування, градація, повтор, пропуск логічно необхідних елементів, полісіндетон, риторичне питання і риторичний вигук, синтаксична конвергенція);

3) образні засоби - порівняння, епітети, метафори, метонімії.

Виразні засоби фонологічної рівня найбільш яскраво проявляються в поетичних творах, але не в прозі. Синтаксичні характеристики промови Джона Стейнбека теж не представляють особливого інтересу для справжнього дослідження, оскільки не носять яскраво індивідуального характеру в порівнянні з узусом.

Найбільший інтерес для цього дослідження представляють образні засоби. Саме їх вживання (в тому числі okazіональне) дозволяє відрізнити індивідуальний стиль того чи іншого автора, і, більш того, відображає картину світу його мовної особистості.

Особливий інтерес для дослідників індивідуального стилю автора представляє лексика. Нас цікавить співвідношення загальноновживаної лексики і лексики обмеженого вживання (спеціальної, діалектної, жаргонної), узувальної і okazіональної, нейтральної та стилістично забарвленої (книжкової та розмовної), що відноситься до високого чи низького регістру. В даному дослідженні нас

цікавлять всі групи використовуваної автором лексики, що відрізняються від узусу (загальноприйнятою літературної норми). Таким чином, в даному дослідженні ми звернемо увагу на лексику обмеженого вживання, оказіональні одиниці, стилістично забарвлені одиниці, розмовна і стилістично знижена лексика.

Будь-яка мовна особистість - носій культури. Культура неодмінно відбивається в мові в одиницях мови, що відбираються автором. Особливо коли мова йде не про спонтанну усну мовотворчість, а про ретельно продумана написання художнього твору, вибір мовних одиниць не може бути випадковим. Мовна особистість актуалізується у мовленні, відображаючи світогляд, культуру в одиницях мови, що описують культурні реалії.

Отже, всі вищеназвані групи мовних засобів і будуть досліджуватися в практичній частині даного дисертаційного дослідження. Вони будуть зіставлятися з двома варіантами перекладу, будуть визначатися прийоми і стратегії при перекладі, а також буде оцінюватися адекватність запропонованих варіантів перекладу, передача образності і, в цілому, ступінь передачі авторського ідіостиля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Акопова А.А. Образ и художественный перевод. Ереван, 1985. 149 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва. 1966. 606 с.
3. Бабенко Н.Г. Оказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ: Учебное пособие. Калининград, 1997. 68 с.
4. Бельчиков Ю.А. О культурном коннотативном компоненте лексики. Язык: система и функционирование. Москва, 1988. С. 30 – 35
5. Богин Г.И. Концепция языковой личности: автореф. дис. доктора фіолологічних. наук. Ленинград, 1982. 31 с.

Прилуцька К. М.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Мосієнко О. В.

ОСНОВНІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТА БАНКІВСЬКИХ ТЕРМІНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

В епоху глобалізації та стрімкого розвитку банківських технологій важливу роль відіграє комунікація в сфері економіки, що, в свою чергу, веде до підвищення вимог до перекладної документації. Внаслідок збільшення впливу банків на розвиток економіки з'являється велика кількість спеціальної літератури, яка характеризується наявністю спеціальних термінів, які потребують дослідження. В умовах міжнародних банківських відносин з'являється необхідність в адекватних перекладах як економічних текстів, так і термінів, що і обумовлює *актуальність* даного дослідження. Переклад термінів досліджували так науковці, як В. І. Карабан, Ф. О. Циткіна, Н. Г. Александрова, Л. І. Борисова, В. П. Даниленко та інші.

Об'єкт дослідження – економічні та банківські терміни. **Предмет** – основні способи перекладу економічних та банківських термінів. **Мета** – розглянути особливості перекладу економічних та банківських термінів з англійської мови на українську.

Завдання даного дослідження: визначити поняття *терміну* та *терміносистеми*, дослідити основні способи перекладу однокомпонентних та багатокомпонентних термінів.

Існує декілька підходів до визначення поняття *термін*: О. С. Ахманової, В. І. Карабана, І. С. Квітко, М. Д. Степанової та І. І. Чернишової та інших. Згідно з визначенням О. С. Ахманової, *термін* – це слово чи словосполучення певної фахової мови, яке створене, отримане чи запозичене для точної номінації спеціалізованих понять і позначення спеціалізованих предметів [1, с. 95-96].

Термінам властива більша семантична визначеність та самостійність, аніж словам загальноживаної мови. Загальноживані слова зазвичай багатозначні та мають емоційне забарвлення, тоді як терміни в одній сфері застосування є однозначними та позбавлені експресії. Терміни відрізняються чіткою семантичною окресленістю меж та специфічністю понять, які вони позначають. Точні знання потребують точного висловлення думки, а термін не лише закріплює поняття назвою, але й уточнює його, відділяючи від суміжних понять [2, с. 69-70].

Отже, за визначенням І. С. Квітко, термін – це слово чи словосполучення, що називає поняття певної впорядкованої галузі науки або техніки, яке вступає у відносини з іншими словами та словосполученнями; вони разом створюють в кожному окремому випадку та в певний час закриту систему, якій властиві високий ступінь інформативності, точність, однозначність та експресивна нейтральність [5, с. 21].

Складність перекладу спеціалізованих текстів полягає в проблемі передачі вихідної інформації за допомогою іншої терміносистеми. Терміносистему розглядають як організовану та структуровану сукупність термінів, які адекватно позначають систему понять теорії, що описують конкретну спеціальну сферу людського пізнання чи діяльності [3, с. 11].

Підбір еквівалентних відповідників для перекладу термінів можливий лише після дослідження взаємозв'язків всередині кожної термінологічної системи, а також після вивчення міжсистемних співвідношень термінів.

Логічні відношення між «економічною мовою» та «банківською мовою» можна описати як роду і виду, як цілого і частини. З точки зору лінгвістів, такі відношення є гіперо-гіпонімічними. Економічна терміносистема виконує роль гіпероніма, який включає в себе гіпоніма – банківську терміносистему. Отже, банківські терміни є невід'ємною частиною економічної лексики [6, с. 106-107].

Варто зазначити, що економісти розглядають поняття *термін* набагато ширше, ніж лінгвісти, адже вони зараховують до термінів навіть лексеми, які в спеціалізованих текстах вживаються в своєму основному загальнолінгвістичному значенні. З лінгвістичної точки зору, такі лексеми не можна віднести до термінів, тому що не існує достатньо підстав для термінологізації таких понять. Значення терміна розкривається не в контексті, а в його дефініції, тому слово переходить з загальноновживаної мови в професійну й стає елементом терміносистеми [6, с. 106].

Існує декілька класифікацій способів перекладу термінів. Л. С. Бархударов пропонує наступні способи:

- 1) Транскрибування, яке поділяється на транслітерацію, коли засобами мови перекладу передається графічна форма іншомовного слова, та транскрипцію, коли передається його звукова форма.

2) Калькування – передача безеквівалентної лексики мови оригіналу за допомогою заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) – їх прямими лексичними відповідниками в мові перекладу.

3) Приблизний переклад (переклад за допомогою аналога) – використання відповідника з найближчим значенням в мові перекладу для лексеми мови оригіналу, що немає еквівалента в мові перекладу.

4) Трансформаційний переклад – в багатьох випадках при перекладі змінюють синтаксичну структуру речення, використовують лексичну заміну з повною зміною значення вихідного слова або використовують дві трансформації одночасно.

5) Описовий переклад – термін в мові перекладу не перекладається прямо через відчутність відповідника, а описується мовою перекладу. Досить часто перекладачі поєднують два прийоми перекладу – транскрипцію або калькування та описовий переклад. Єдиний недолік такого методу полягає в його багатослівності [7, с. 107-108].

Для виявлення структурно-семантичних особливостей перекладу економічних та банківських термінів виділяють дві групи термінів: однокомпонентні терміни та багатоконпонентні терміни.

Однокомпонентні терміни – це терміни слова. Більшість з них – це іменники, утворені від дієслів за допомогою суфікса *-ing*, які позначають дію, процес або результат. Для перекладу таких термінів використовують транскрипцію або описовий переклад, що досить точно передає зміст терміну. Описовий переклад є проміжним засобом передачі значення відповідного поняття. Якщо поняття набуває поширення, то описовий термін замінюється на транскрибований варіант.

Багатоконпонентні терміни – це стійкі або відносно стійкі словосполучення, що складаються з двох або більше слів, які вживаються разом відповідно до певних синтагматичних моделей для вираження одного поняття.

Багатоконпонентні терміни перекладають за допомогою калькування або синтаксичного уподібнення з використанням морфологічних трансформацій. Більша частина термінів, створених відповідно до моделі $N+N(+N)$ або $A/P+N(+N)$, де N – іменник, A – прикметник, а P – дієприкметник або дієприслівник, перекладаються за допомогою калькування. Для адекватного перекладу таких

термінів необхідно встановити семантичні зв'язки між компонентами терміну, зрозуміти значення кожного компонента окремо, вибудувати переклад терміну у відповідності до норм мови перекладу. Підрядні компоненти – іменники або прикметники – визначають головний елемент – іменник. При перекладі також використовують морфологічні трансформації, тобто замінюють частину мови – іменник мови оригіналу замінюють на прикметник в мові перекладу.

Переклад деяких багатокомпонентних термінів потребує використання синтаксичних трансформацій. До них відносяться синтаксичні трансформації з перестановкою компонентів або лексичними замінами та лексико-граматичні трансформації з можливою експлікацією одного з компонентів [6, с. 108-112].

Якщо терміни не можна перекласти даними способами, потрібно використати описовий переклад, який повинен точно передавати зміст позначеного терміном поняття, проте не бути занадто докладним [4, с. 297].

Для перекладу багатокомпонентних термінів у вигляді аббревіатур використовують такі лексико-граматичні трансформації, як перестановка елементів, заміна частин мови та компенсація лексичних одиниць або описовий переклад [6, с. 113].

Отже, при перекладі однокомпонентних та багатокомпонентних термінів використовуються такі способи перекладу, як транскрибування, калькування, приблизний переклад, трансформаційний переклад та описовий переклад. Проте використання одного способу перекладу в чистому вигляді зустрічається досить рідко, і зазвичай трансформації при перекладі носять комплексний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. М., 1957. 157 с.
2. Белоглазова А. Д., Малышева. И. В. Способы перевода экономических терминов банковской сферы. Международный научно-исследовательский журнал. 2013. С. 69–70.
3. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б., Основи термінотворення : Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К. : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 218 с.

4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
5. Квитко И. С. Термин в научном документе. Львов: Вища школа, 1976. 128 с.
6. Юкляева Е. А. Использование особенностей перевода новейших английских финансовых терминов при обучении иностранному языку в финансово-экономическом вузе. Вестник МГЛУ. Образование и педагогические науки. 2020. Вып. 2 (835). С. 103–117.

Юхимець Я. О.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Вискушенко С. А.

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО АКТУ ЗГОДИ / НЕЗГОДИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»

Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА)

З давніх-давен людство захоплювалося літературою. Вона посідає одне з головних місць у нашому житті. Від народження до старості людина перебуває на межі двох світів – реального та вигаданого. Носієм матеріальної образності літератури є мова. Це впливає на уяву, фантазію, психіку та розум людини. Через слово сприймається реальне у всій його різноманітності, досягається внутрішній світ людини та її спілкування з іншими.

Протягом останнього століття зростає попит на твори іноземних письменників. Саме тут і виникає проблема адекватного перекладу мовних реалій. Акт мовлення як об'єкт вивчення лінгвістики завжди привертав увагу науковців (Е. Бенвеніст, Н.Д. Арутюнова, Т.Г. Вінокур, В.В. Петров, Ю.Д. Апресян, В.Н. Переверзєв, Д. Девідсон, Т.В. Булигін, Дж. Остін, В. Гак, А.Д. Шмельов, Н.І. Лауфер, І.М. Кобозєва, С.А. Теріхов, Г.Р. Восканян, Л.А. Азнабаєва та інші).

Мовленнєвий акт згоди / незгоди – це акт усного кооперації між мовцем та слухачем, основною метою якого є позначення інформації, що передається співрозмовником, як такої, що збігається з реальністю [2]. Вчені описують їх як

реакцію на початкові мовні факти. Таким чином, існує мовленнєвий акт-реакція на констатацію певного факту та мовленнєвий акт-реакція на пропозицію до дії [1]. У художньому дискурсі смислове навантаження реакції на певну інформацію безпосередньо залежить від попередньої частини дискурсу, яка безпосередньо визначає напрямок мовленнєвого акту згоди / незгоди. Відповідно, мовленнєвий акт згоди / незгоди може бути спрямований на:

а) здійснення певної дії:

A: "I've been trying to get you to New York all afternoon."

B: "No, thanks," said Miss Baker [4, с. 13]

б) погодитись / не погодитися з попереднім твердженням:

A: "We ought to plan something," yawned Miss Baker

B: "All right," said Daisy. "What'll we plan?" She turned to me helplessly. "What do people plan?" [4, с. 14].

в) визнання або заперечення поданої інформації:

A: "It's about the butler's nose. Do you want to hear about the butler's nose?"

B: "That's why I came over tonight" [4, с. 17].

Українські мовознавці пропонують класифікацію мовленнєвого акту згоди / незгоди на:

1) простий (домовленість-домовленість, незгода-незгода);

"Things went from bad to worse," suggested Miss Baker.

"Yes. Things went from bad to worse until finally he had to give up his position" [4, с. 17].

2) гібридну (поєднання двох різних мовленнєвих актів) [3].

"Works pretty slow, don't he?"

"No, he doesn't," said Tom coldly [4, с. 28].

Усі мовні акти мають три основні сенси: локуція, ілокуція та перлокуція. Локуція – це процес вимови речення, локативний акт поєднує в собі артикуляцію звуків (фонація), вживання та поєднання слів, згідно з правилами граматики, відповідність слів та предметів (посилання) та певні властивості цих предметів (предикація). Ілокуція – навмисна сила заяви, іллокутивний акт поєднує ціль і умовність. Ілокутивний акт також має перформативний характер, тобто такий, що

створює нову реальність. Кожен із перформативних актів має свій аспект. Перлокуція – вплив вироку на адресата. Перлокутивний акт відповідає за бажаний результат або певну реакцію на мовленнєвий акт. Хоча це три різні аспекти, вони всі є суттєвою частиною одного і того ж мовного акту, а це означає, що один акт мови включає всі ці три стадії.

Отже, мовленнєвий акт згоди / незгоди – явище неоднорідне. Існує ряд факторів, якими керується мовець, вибираючи засоби мови в тій чи іншій ситуації. Важливу роль у виборі мовних реалій відіграє культура людини, ступінь її зацікавленості предметом спілкування та його цілями. Важливість вивчення цього питання полягає у необхідності адекватної передачі мовленнєвого акту згоди / незгоди з урахуванням інформаційно-психологічної сторони ситуації для найбільш точного сприйняття інформації одержувачем.

Перекладач повинен звертати особливу увагу та розуміти причину та значення людських вчинків, враховувати психологічні особливості носіїв мови оригіналу та мови перекладу, зберігати, правильно виражати та передавати прагматичну спрямованість наміру автора виконати переклад адекватно і правильно. Всі ці фактори безпосередньо впливають на ступінь розуміння та сприйняття кінцевим користувачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ружникова О.М. Актуалізація висказування згоди в діалогічному дискурсі (на матеріалі сучасного англійського мови): автореф. дисс. ...канд. філол. Наук : 10.02.04. Архангельск, 2004. 19 с.
2. Юмрукуз А.А. Категорія згоди у діалогічному дискурсі: інтеракційно-прагматична парадигма. Наукові записки. Серія: Філологія (мовознавство). 2016. Вип. 23. С. 164 – 168.
3. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навчальний посібник. К.: Академія, 2010. 312 с.
4. Fitzgerald, Scott. *The Great Gatsby*. Adelaide: University of Adelaide, 2005. Web. P. 13 – 28.
5. Strawson P.F. Intention and Convention in Speech Acts. *Philosophical Review*, 1964. № 4. Vol. 73. P. 439 – 460.